

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Dana Hamhalterová

**Ideologická role Rudého práva při
referování o nepokojích v USA roku 1967**

Bakalářská práce

Praha 2008

Autor práce: Dana Hamhalterová

Vedoucí práce: **PhDr. Jakub Končelík**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

Hamhalterová, Dana. *Ideologická role Rudého práva při referování o nepokojích v USA roku 1967*. Praha: Karlova univerzita v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2008. 60 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jakub Končelík

Anotace

Po několik let probíhaly ve Spojených státech amerických letní měsíce ve znamení velkých občanských nepokojů. Důvodem byly dlouhodobě neřešené špatné životní podmínky, sociální nouze a diskriminace černošského obyvatelstva v mnoha oblastech života. V období tzv. „horkého léta“ 1967 přerůstaly rasové nepokoje v krvavé konflikty. Toho léta se předmětem demonstrací stal i problém zahraničněpolitický, a to eskalace americké angažovanosti ve vietnamské válce, která mimo jiné odčerpávala peníze nutné právě k řešení domácích problémů. Vměšování se do světového dění Amerika často skrývala za šíření demokracie a svobody. V případě vietnamské války se Amerika snažila zachránit Vietnam od nadvlády komunismu a zabránit jejímu dalšímu šíření. Tato práce si klade za cíl nahlédnout, jak o událostech „horkého léta“ 1967 informoval deník Rudé právo, ústřední tiskový orgán Komunistické strany Československa, a zda těchto událostí využil jako propagátor vládnoucí socialistické ideologie. Přínosem této práce jistě bude i sestavení rešerše na téma vázaných článků, tzn. článků k tématu „horkého léta“ v červenci a srpnu roku 1967 v Rudém právu.

Annotation

For several years the summer months in the USA were characterized by big civil riots. The reason were long-lasting not solid bad life conditions, social poverty and discrimination of Afro-americans in many life areas. During the period of so called „hot summer“ 1967 the racial riots outgrew to blood conflicts. In addition, another subjekt od demonstrations has been the foreign-political problem, respectively the escalation of american involvement in Vietnamese war that sucked up money needed for solving the national problems. The USA often hid its policy of interference into the World occurence as spreading democracy and liberty. In case of the Vietnamese war the USA has tried to save Vietnam from communist supermacy and prevent it from spreading. This bachelor work's objectives are to find out the way the communist daily newspaper Rudé právo – the central publishing authority of the Czechoslovak Communist Party – informed about the events of the „hot summer“ 1967 and whether it used these events as propaganda of the governing socialist ideology. The contribution of this work will be assembling of bound articles that means the articles to the topic of the „hot summer“ in July and August 1967 in Rudé právo newspaper.

Klíčová slova

Ideologie, Rudé právo, Československá socialistická republika, Komunistická strana Československa, občanské nepokoje, protesty, válka ve Vietnamu, černoši, Spojené státy americké

Keywords

Ideology, Rudé právo newspaper, Czechoslovak Socialist Republic, Czechoslovak Communist Party, civil riots, protests, Vietnamese war, Afro-americans, The United States of America

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.
3. Tato práce obsahuje 122 227 znaků (včetně mezer, vysvětlivek a poznámek pod čarou), což je 68 normostran.

V Praze dne 18. 5. 2008

Dana Hamhalterová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Jakubu Končelíkovi za cenné rady a názory.

SCHVÁLENO

Příhláška bakalářské práce

Jméno studenta: Dana Hamhalterová

Semestr: IV.

Mediální zaměření: Rozhlasová a televizní žurnalistika

Název práce: Ideologická role Rudého práva při referování o nepokojích v USA roku 1967

Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		
Došlo dne:	10-09-2007	-1-
Číslo: MAAO	Příloh: 2	Skartační heslo:
Přiděleno:	KT	

Základní vymezení tématu (základní hypotéza):

Letní měsíce roku 1967 probíhaly od poloviny července ve znamení velkých občanských nepokojů v USA. V období tzv. „horkého léta“ přerůstaly až v krvavé konflikty. Důvodem byly jak domácí, vnitropolitické, dlouhodobě neřešené problémy chudoby, sociální nouze a horší uplatnění černošského obyvatelstva, tak zásadní problém zahraničně-politický: americká účast ve vietnamském konfliktu (1964–1975). Radikálové vyzývali černošské obyvatele k násilí a argumentovali tím, že washingtonská administrativa kromě slibů nic nedělá. Tehdejší prezident Lyndon Baines Johnson musel k nepokojům povolát Národní gardu. Se začátkem srpna 1967 se nepokoje přesunuly do Washingtonu, což vedlo vládu k ustavení zvláštní komise pro vyšetření občanských nepokojů. V polovině srpna vyhlásil obhájce lidských práv Martin Luther King kampaň rozsáhlé občanské neposlušnosti, aby přiměl vládu a Kongres respektovat požadavky černochoů.

„Horkému létu“ předcházely v polovině dubna 1967 velké demonstrace proti válce ve Vietnamu, a to přesto, že začátkem roku 1967 předáci Republikánské strany USA předložili svůj politický program Nový směr pro Ameriku, kde doporučili především přijetí zákona, který by zabránil růstu občanských a rasových nepokojů. Ty sužovaly USA již v předchozích letech.

Hlavním cílem mé bakalářské práce bude v prvních krocích:

- sestavení rešerše na téma vázaných článků (tzn. článků k tématu „horkého léta“ v červenci a srpnu roku 1967 v Rudém právu) a
- syntéza sekundární literatury k tématu.

Na tomto základě plánuji s použitím jednoduchých kvantifikací a sledování výrazových prostředků nahlédnout roli Rudého práva při konstruování mediálního obrazu kapitalistické společnosti, a to na příkladu konkrétní zahraničněpolitické události. Tato práce si ale neklade za cíl suplovat politické nahlížení tématu. Klíčovou metodou mi budou standardní postupy historické práce – sběr, utřídění a syntéza materiálu a sekundárních zdrojů.

Zvláštní místo bude věnované také systému ideologického řízení médií a institucionálním direktivám propagandistického využití občanských nepokojů v USA. Rudé právo (tiskový orgán Komunistické strany Československa) plnilo od roku 1948

funkci vedoucího propagátora vládnoucí ideologie. Proto předpokládám, že občanských nepokojů horkého léta 1967 v USA využilo k posilování ideové linie KSČ. Dokumenty k řízení médií v létě 1967 předpokládám nalézt v Národním archivu ve fondu 02 (PÚV KSČ) a v archiváliích z produkce Ústřední publikační správy.

Teze bakalářské práce (výzkumné otázky):

Jak Rudé právo informovalo o občanských nepokojích v USA horkého léta 1967? Využilo Rudé právo nepokojů k propagandistickému působení na základě direktiv ÚV KSČ? A do jaké míry tyto direktivy samo upravilo?

Seznam základní literatury:

TINDALL, Georg Brown. Dějiny spojených států amerických. Praha: Lidové noviny, 1996.

SCHLEY, Nicole a BUSSE, Sabine. Války USA: kronika agresivního národa. Praha: Brána, 2004.

RYSKOVÁ, Světlana. Martin Luther King. Praha: Horizont, 1988.

KING, Coretta Scott. Můj život s Martinem Lutherem Kingem. Praha: Vyšehrad, 1976.

LOSEV, Sergej Andrejevič. Ozvěna výstřelů z Dallasu. Praha: Naše vojsko, 1986.

ROVENSKÝ, Dušan. Amerika bez iluzí. Praha: Svoboda, 1986.

ROVENSKÁ, Jana a ROVENSKÝ, Dušan. Americké horizonty. Praha: Svoboda, 1989.

WASHINGTON, James Melvin. A testament of hope: the essentials writings of Martin Luther King, Jr.. San Francisco: Harper Collins, 1991.

FRANKLIN, John. Racial equality in America. Chicago: the University of Chicago Pr., 1976.

CEDRIC, J. Robinson. Black movements in America. Londýn: Routledge, 1997.

GÜNTHER, Wirth. Martin Luther King. Berlin: Union, 1978.

FREY, Marc. Dějiny vietnamské války. Litomyšl: Paseka, 2003.

SCARBOROUGH, Elizabeth Ann. Léčitelka. Plzeň: Laser-books, 2003.

EASTLAKE, William. Umírali jsme v Bambusu. Brno: Jota, 2001.

ŠITA, František. Vietnamská válka. Praha: Naše vojsko, 1983.

FREEMAN, David. Červené kříže nad Vietnamem. Brno: Periskop, 2002.

KISSINGER, Henry Alfred. Krize. Praha: Academia, 2006.

BISHOP, Chris. Vietnamský válečný deník 1964-1975: zkušenosti, zážitky a pocity vojáků v jihovýchodní Asii měsíc po měsíci. Praha: Naše vojsko, 2005.

HEIDEKING, Jürgen. Američtí prezidenti : 41 portrétů od George Washingtona po Billa Clintona. Praha: Prostor, 1999.

FARKAS, Viktor. Lži za války a v míru: tajná moc tvůrců veřejného mínění. Praha: Mladá fronta, 2006.

Média a realita: 04. : sborník prací studentů Katedry mediálních studií a žurnalistiky FSS v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 2003.

ILOWIECKI, Maciej. Moc a nemoc médií. Bratislava: Veda, 2003.

EDELSTEIN, Alex. Total propaganda: from mass culture to popular culture. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 1997.

COZLOVÁ, Lenka. Počátky americké angažovanosti ve vietnamském konfliktu. Praha: FSV UK, 2004.

KOŘÍNKOVÁ, Karolína. Vietnamská válka a srovnání přístupů Johnsonovy a Nixonovy administrativy k válečnému konfliktu ve Vietnamu. Praha: FSV UK, 2004.

SKALSKÝ, Petr. Civil rights of afro-americans and segregation before supreme court of the United States prior to the civil rights movement. Praha: FSV UK, 2002.

Termín dokončení práce: květen 2008

Jméno konzultanta:

(svým podpisem potvrdí, že souhlasí se spoluprací na tématu, schvaluje základní teze a ve stanoveném termínu odevzdá posudek na práci):

PhDr. Jakub Končelík

Datum: 10. září 2007

Podpis studenta

Dana Hamhalderová

Podpis konzultanta

Jakub Končelík

Obsah

Úvod.....	12
1 Vývoj americké angažovanosti ve Vietnamu (1945-1967).....	15
1.1 Počátky americké angažovanosti v jihovýchodní Asii.....	15
1.2 Ženevská konference a USA v roli „pozorovatele“	15
1.3 Americká politika ve Vietnamu po ženevské konferenci	17
1.4 Povstání v jižním Vietnamu	18
1.5 John Fitzgerald Kennedy a Vietnam	18
1.6 Vietnamská válka a Lyndon B. Johnson	19
1.6.1 Rezoluce o Tonkinském zálivu.....	20
1.6.2 Cesta Ameriky do války	20
1.6.3 Americká válka ve Vietnamu (1965-1967)	21
1.6.4 Hledání míru	22
1.7 Veřejné mínění, média a protiválečné hnutí	22
2 Boj Afro-američanů za občanská práva	24
2.1 Boj za občanská práva v poválečných 50. letech.....	24
2.2 60. léta představují nový druh protestu	26
2.3 Na scénu přichází vláda Johna Fitzeralda Kennedyho.....	26
2.4 Občanská práva za vlády prezidenta Lyndona B. Johnsona	28
2.5 Od občanských práv k Černé moci	29
2.6 Afro-američané a válka ve Vietnamu	30
3 Vývoj Rudého práva.....	32
3.1 Rudé právo do září 1938	32
3.2 Perzekuce a ilegální Rudé právo	33
3.3 Období druhé republiky	34
3.4 Rudé právo na území Protektorátu Čechy a Morava	35
3.5 Obnovené legálně vydávané Rudé právo	36

3.6	Rudé právo v 60. letech.....	38
4	Postoj ČSSR k otázce Vietnamu	39
5	Jak Rudé právo informovalo o protestech Američanů proti válce ve Vietnamu.....	43
6	Jak Rudé právo informovalo o protestech černošů v Americe.....	46
6.1	Informování o černošských protestech v Rudém právu v červenci 1967	46
6.2	Informování o černošských protestech v Rudém právu v srpnu 1967	53
	Závěr	58
	Resumé.....	61
	Použitá literatura	62
	Seznam příloh	64
	Příloha č. 2	67
	Příloha č. 3	71

Úvod

Boj černošského obyvatelstva za dosažení základních občanských práv a válka ve Vietnamu jsou jedny z nejdůležitějších událostí relativně krátké americké historie. Snaha černošů o své zrovnoprávnění v americké společnosti má ve Spojených státech amerických hluboké kořeny a sahá daleko do minulosti. Lidé černé barvy pleti museli po mnoho generací snášet mnohá příkoří a po několik staletí bojovat, aby pro sebe uloupili část tak dobře známého amerického snu. Přestože v 60. letech za sebou černoši měli již dlouhý boj a dosáhli dílčích vítězství, americká společnost si stále vynucovala dodržování rasové segregace a s tolerancí přihlížela rasově motivovaným projevům násilí. Životní podmínky barevných obyvatel Ameriky byly horší než u většinové společnosti. Bydleli v ghettech, nedostávalo se jim vzdělání, neměli práci kvůli velké rasové diskriminaci, nemohli volit a chyběla jim naděje na zlepšení situace. Vláda se bála podniknout radikální kroky ke zlepšení jejich situace a jakoukoliv legislativní změnu ve prospěch černošů prosazovala s velkými obtížemi. Afro-američanům docházela trpělivost, a začali vycházet do ulic. Od toho zbýval už jen krok od poklidných demonstrací k násilným nepokojům. Převážná část nepokojů se od roku 1963 odehrávala v letních měsících, proto se tomuto období začalo říkat „horké léto“. Takové „horké léto“ propuklo i v roce 1967 a jeho bilance byly děsivé. Velké oběti na životech a obrovské materiální škody začaly hýbat svědomím amerických politiků.

V Americe nebyli jedinými nespokojenými černoši. Celá tamější společnost začala v druhé polovině 60. let hlasitě vystupovat proti americké angažovanosti ve vietnamské válce. Historie amerického zájmu o asijskou oblast sahá do období konce druhé světové války. Samotná vietnamská válka vypukla v březnu 1962, kdy proti sobě stáli na straně jedné jižní Vietnam (podporovaný USA a jednotkami paktu SEATO) a na straně druhé severní Vietnam (s podporou Sovětského svazu a Číny). USA svoji angažovanost v celosvětovém dění zpravidla ospravedlňují bojem za demokracii, svobodu a americké ideály. V případě zapojení se do vietnamského konfliktu byl hnacím motorem pro USA strach z komunismu a jeho rozšíření. Srpen 1964 (události v Tonkinském zálivu) se stal počátkem tzv. americké války ve Vietnamu. Neexistovala válečná fronta. Bojovalo se v podstatě po celém území Vietnamu. Severní Vietnam dokázal vybudovat největší armádu na světě v poměru k počtu svých obyvatel. Amerika tak musela do Vietnamu posílat stále více vojáků, ale brzké vítězství bylo v nedohlednu. Přibývalo obětí z řad

amerických vojáků a válka polykala milióny amerických dolarů, které chyběly na řešení domácí problematiky černého obyvatelstva. To vyvolávalo sílící odpor americké veřejnosti, která začala pořádat protiválečné demonstrace a využila k tomu i „horkého léta“ 1967.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak o událostech „horkého léta“ 1967 informoval deník Rudé právo, ústřední tiskový orgán Komunistické strany Československa, který od roku 1948 plnil funkci vedoucího propagátora vládnoucí ideologie. Proto jsem předpokládala, že událostí z července a srpna 1967 Rudé právo ideologicky využilo. Za hlavní cíl práce si kladu v prvním kroku sestavit rešerši na téma vázaných článků (tzn. článků k tématu „horkého léta“ v červenci a srpnu roku 1967 v Rudém právu). V druhém kroku bude následovat syntéza sekundární literatury k tématu. Na tomto základě plánuji nahlédnout roli Rudého práva při konstruování mediálního obrazu kapitalistické společnosti, a to na příkladu konkrétních událostí. Jako metoda práce mi sloužily standardní postupy historické práce – sběr, utřídění a syntéza materiálu a sekundárních zdrojů. Při rešerši kontextově vázaných článků k protestům americké veřejnosti proti válce ve Vietnamu jsem si byla vědoma obsáhlejšího informování přímo o průběhu vietnamské války, proto jsem se při výběru článků v Rudém právu nemohla orientovat podle klíčových slov či slovních spojení vázaných na protiválečné protesty (jako jsem tomu činila v případě černošských nepokojů). Zkoumala jsem proto veškeré články v Rudém právu vztahující se k válce ve Vietnamu. O protestech Američanů proti vietnamské válce se mnohdy informovalo přímo v textu. Do rešerše kontextově vázaných článků k protestům amerických černochů jsem zařadila takové články, které v titulku, podtitulku nebo perexu obsahovaly následující výrazy: rasové nepokoje, rasové bouře, černošské nepokoje, černošské bouře, nepokoje, černoši, černošský, černý, americká města, horké léto. I přes stanovení takového kritéria jsem si byla vědoma, že článek vázaný k tématu může být jako krátké sdělení součástí některé rubriky, kde nemá vlastní titulek ani perex. Proto jsem v případě obsahové shody článek do rešerše také zařadila.

Zvláštní místo v bakalářské práci jsem plánovala věnovat systému řízení médií a institucionálním direktivám propagandistického využití občanských nepokojů v USA. Předpokládala jsem totiž, že v Národním archivu ve fondu Předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Československa (fond 02/1) a příslušných archiváliích naleznou dokumenty k řízení médií v létě 1967. V Národním archivu jsem podle

badatelských pomůcek vyhledávala archiválie z příslušného fondu 02/1 ve zmiňovaném období červenec – srpen 1967. Hledala jsem i v archiváliích z předcházejících měsíců roku 1967. Bohužel jsem nenašla direktivy ÚV KSČ vztahující se k předmětu mé práce. Objevila jsem ale jiné archiválie dokumentující aktivity KSČ ve vztahu ke komunistickému severnímu Vietnamu, které jsem použila ve čtvrté kapitole této práce. Za účelem hledání direktiv jsem opět za pomoci badatelských pomůcek hledala příslušné dokumenty i v archiváliích ideologického oddělení ÚV KSČ (fond 1261/1/08 – ideologická komise ÚV KSČ 1958-1968). Bohužel i zde jsem byla neúspěšná.

Prameny k tématu práce jsem studovala ve fyzické podobě v Městské knihovně hlavního města Prahy. V případě sekundární literatury jsem se nakonec rozhodla jen pro česky psanou literaturu, přestože sleduji zahraniční události, vzhledem k tomu, že v práci si nekladu za cíl suplovat detailní politické nahlížení událostí. Některé použité knihy ale byly napsány „bezprostředně“ po daných historických událostech, proto jsem se musela vnitřně vyrovnat s jejich ideologickým zaměřením. Uvědomuji si kontextové, dobové a ideové zatížení textů z období normalizace, ale přesto jsem jich využila jako unikátního prostředníka dobového výkladu.

Celou bakalářskou práci jsem strukturovala do šesti kapitol. První dvě kapitoly jsem věnovala nastínění historického pozadí americké angažovanosti ve vietnamském konfliktu a občanských nepokojů amerického černošského obyvatelstva, vždy do sledovaného roku 1967. V třetí kapitole popisuji vývoj Rudého práva od jeho založení opět až po zkoumaný rok. Do čtvrté kapitoly jsem použila materiály nalezené v Národním archivu a celou kapitolu jsem zaměřila na vztah tehdejšího Československa a severního Vietnamu. Následující dvě kapitoly obsahují jádro bakalářské práce, a to způsob informování Rudého práva o protestech proti válce ve Vietnamu a protestech černochoů v boji za občanská práva. Pátou kapitolu, která je věnovaná informování Rudého práva o protiválečných protestech, jsem ponechala jako jeden text vzhledem k tomu, že Rudé právo přineslo menší počet článků vázaných k tématu. V šesté kapitole jsem přinesla pohled na informování Rudého práva o černošských nepokojích. Tuto kapitolu jsem kvůli počtu kontextově vázaných článků rozdělila pro lepší přehlednost na dvě části: informování o události v červenci, respektive srpnu 1967.

1 Vývoj americké angažovanosti ve Vietnamu (1945-1967)

Kořeny amerického zájmu o Vietnam a oblast jihovýchodní Asie sahají do doby druhé světové války. Od té doby se míra zainteresovanosti USA do dění v této oblasti v druhé polovině 20. století zvyšovala a přerostla v americkou válku ve Vietnamu.

1.1 Počátky americké angažovanosti v jihovýchodní Asii

Spojené státy americké se snažily proniknout do jihovýchodní Asie již v průběhu druhé světové války, kdy se snažily uchytit svůj vliv v Číně a následně v Japonsku. To se nedařilo, a tak se Spojené státy zapojily do boje francouzského kolonialismu ve Vietnamu. Po druhé světové válce zmítala Indočínu vlna vlastenectví, což mělo negativní vliv na moc koloniálních mocností (Francie, Holandsko) v této oblasti, které se i přesto nechtěly svých kolonií vzdát.¹ Dne 2. září 1945 vyhlásil Ho Či Min (za přítomnosti Američanů) severní Vietnam za Vietnamskou demokratickou republiku (VDR) s hlavním městem Hanojí.² V březnu 1946 „francouzská vláda uznala Ho Či Minovu vládu za „svobodný stát“, ale v rámci francouzské koloniální unie.“³ Francie do čela jižního Vietnamu dosadila vlastní vládu pod vedením Bao Daie, což se setkal s Minovým odporem a konflikt vyústil v první indočínskou válku. Když na počátku 50. let hrozila porážka Francouzů u Dien Bien Phu (blízko laoských hranic), kde chtěli porazit severovietnamské partyzány, Amerika odmítla Francii poskytnout leteckou pomoc. Partyzáni měli převahu a Francie 7. května 1954 utrpěla porážku. „Na podzim 1953 činily francouzské ztráty v Indočíně již 65 000 mrtvých a 82 000 zraněných.“⁴ Na obzoru se rýsovala mírová jednání a USA si nechtěly pokazit své postavení při vyjednávání.⁵

1.2 Ženevská konference a USA v roli „pozorovatele“

Dne 8. května 1954 započala ve švýcarské Ženevě konference o situaci v Indočíně. „V době od 8. května do 21. července došlo v rámci ženevských jednání vůbec poprvé od vyhrocení konfliktu mezi Východem a Západem v roce 1947 k vzájemnému setkání ministrů čtyř světových velmocí: Spojených států amerických,

¹ Francouzská Indočína vznikla na konci 19. století spojením starých království Kambodže, Laosu a Vietnamu.

² Ho Či Min stál v čele organizace Viet Minh (Liga boje za nezávislost Vietnamu), která byla pod vlivem komunistů a na konci druhé světové války kontrolovala severní Vietnam.

³ Tindall, George B. - Shi, David E. Dějiny Spojených států amerických. Brno: Lidové noviny, 1994. s. 674.

⁴ ŠITA, František. Vietnamská válka. Praha: Naše vojsko, 1983. s. 101.

⁵ „Spojené státy chtěly zapojit své vojenské i diplomatické aktivity s cílem získat oblast Indočíny jako svou vojenskou základnu, zdroj surovin a odbytiště vlastního zboží.“(Šita, 1983, s. 112)

Sovětského svazu, Velké Británie a Francie.“⁶ K jednání se připojila i čínská delegace. Konference se účastnily také dvě vietnamské delegace: za Vietnamskou demokratickou republiku reprezentanti Viet Minhu, za jižní Vietnam vyslanci Bao Daiova režimu. Američané se účastnili jen jako pozorovatelé.⁷

Nepopiratelným vítězem války se stal Viet Minh. Výsledky konference přesto neodpovídaly vojenské a politické situaci ve Vietnamu, ale odrážely zájmy velmocí. Společně s britskou vládou vypracoval americký ministr zahraničí John Foster Dulles sedmibodový program, který sledoval *„izolaci Viet Minhu na severu země, zatímco Kambodža, Laos a jižní Vietnam měly získat plnou nezávislost.*“⁸ Americe se téměř podařilo prosadit své záměry. Dne 20. července 1954 podepsaly VDR a Francie příměří.⁹ Všechny strany s výjimkou USA a Bao Daiovy vlády podepsaly závěrečné prohlášení, ve kterém potvrzovaly vojenské dohody a ujišťovaly, že *„17. rovnoběžka (rozdělující Vietnam na dvě části) není žádnou mezinárodněprávní hranicí a že se v červenci 1956 budou konat všeobecné, svobodné a tajné volby pod dohledem mezinárodní kontrolní komise.*“¹⁰ Tyto volby se měly stát nástrojem k sjednocení Vietnamu. Vlády obou částí Vietnamu ale vyslovily nárok na celý Vietnam. USA nechtěly dopustit, aby celý Vietnam padl do rukou komunistů v případě vítězství komunistického severního Vietnamu.¹¹

Americký prezident Dwight David Eisenhower i ministr zahraničí Dulles svým rozhodnutím fakticky spojili USA s osudem Vietnamu na mnoho let.

⁶ Cozlová, Lenka. Počátky americké angažovanosti ve vietnamském konfliktu. Praha: FSV UK, 2004. s. 93.

⁷ Americký ministr zahraničí J. F. Dulles brzy z konference odcestoval, jelikož odmítal konferenci i přímá jednání s „rudými Číňany“. *„Pouze srážka jejich aut by ho mohla donutit ke kontaktu s Čou En-lajem (čínský ministr zahraničí).“* (Frey, Marc. Dějiny vietnamské války: Tragédie v Asii a konec amerického snu. Litomyšl: Paseka, 2003. s. 27)

⁸ Tamtéž, s. 28.

⁹ *„Viet Minh se měl stáhnout do oblastí severně od 17. rovnoběžky, francouzské jednotky měly opustit Tonkin. Až do konání všeobecných voleb měla každá strana spravovat své teritorium a respektovat 17. rovnoběžku jako demilitarizované pásmo. Oběma stranám bylo zakázáno zvyšovat svůj vojenský potenciál a uzavírat vojenské smlouvy.“* (Tamtéž, s. 29.)

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Prezident Eisenhower po první indočínské válce zformuloval svou *„teorii domina – jestliže padne do rukou komunistů Vietnam, může se totéž rychle stát i v Thajsku, Barmě, Indonésii a zbývajících asijských zemích. Ze strachu před komunistickým vlivem severního Vietnamu odmítl Eisenhower i znovusjednocení Vietnamu, a tím ženevskou dohodu.“* (Schleyová, Nicole - Busseová, Sabine. Války USA: Kronika agresivního národa. Praha: Brána, 2004. s. 108)

1.3 Americká politika ve Vietnamu po ženevské konferenci

V popředí zájmu americké politiky v Indočíně se rýsovaly dva cíle. Prvním byla snaha posílit v jižním Vietnamu antikomunistické síly. Jako druhý bod si dávala Amerika za cíl vybudovat síť bezpečnosti, která by zabránila vlivu komunistů.

Americký ministr zahraničí Dulles chtěl vybudovat společnou obranu oblastí jihovýchodní Asie. Během setkání v Manile dne 8. září 1954 Spojené státy ve spolupráci s Velkou Británií, Austrálií, Novým Zélandem, Francií, Filipínami, Thajskem a Pákistánem založily „Pakt pro jihovýchodní Asii“ (Southeast Asian Treaty Organization, SEATO). Členské země paktu se dohodly, že v případě „útoků na jednu z nich by ostatní země jednaly „podle svých ústavních zvyklostí“ a v případě hrozeb zvnějšku nebo podvracení by věc spolu okamžitě projednaly.“¹² Separátním protokolem rozšířily státy SEATO platnost na Laos, Kambodžu a „svobodné území pod správou státu Vietnam“.¹³ Američané chtěli co nejdříve převzít všechny francouzské pozice, protože francouzská armáda definitivně opustila Vietnam 28. dubna 1956.

Od Ženevské konference hledaly Spojené státy vhodnou osobu do čela vlády jižního Vietnamu. Jako předseda jihovietnamské vlády byl nakonec jmenován Ngo Dinh Diem¹⁴, který se u moci držel jen díky podpoře USA skrze CIA, což se nelíbilo mnohým vysokým americkým představitelům. Diem ale brzy začal upevňovat svoji moc a za necelý půlrok se nechal zvolit prezidentem suverénní Republiky Vietnam (RVN).¹⁵ Tím zpečetil konec francouzské koloniální nadvlády. Diem ale neměl dlouhodobě podporu jihovietnamského obyvatelstva a v celovietnamských volbách v červenci 1956 by neuspěl. Washington se proto rozhodl docílit politické stability zajištěním hospodářského rozvoje země. Za tímto účelem poskytl jihovietnamské vládě v letech 1955 – 1961 „hospodářskou pomoc v celkové výši 1, 447 miliardy dolarů.

¹² Tindall, Shi, 1994, s. 676.

¹³ Frey, 2003, s. 34.

¹⁴ Ngo Dinh Diem byl přesvědčený katolík, který byl v roce 1933 za Bao Daie krátce ministrem vnitra, ale po kompetenčním sporu s Francií po několika týdnech odstoupil. Poté se z politiky zcela stáhl. Na jaře 1945 se Japonci snažili získat Diema pro místo ve vládě Bao Daie, kterou sami dosadili. Po válce se o spolupráci s ním pokoušel dokonce Ho Či Min. Ale Diem jako přesvědčený antikomunista (Viet Minh mu zabil jednoho z bratrů) o tom nechtěl ani slyšet. Diem se přestěhoval do USA, kde se usadil v New Jersey. Během cesty navázal mnoho důležitých kontaktů, které z něho v USA udělaly věhlasného reprezentanta jeho země. Poté, co Dulles donutil Bao Daie a francouzskou vládu akceptovat jeho svěřence jako předsedu vlády, přiletěl Diem 25. června 1954 do Saigonu.

¹⁵ „Reklamní specialista Lansdale nenechal ve volbách nic náhodě. Volební lístky pro Diema měly červenou barvu = barva štěstí, ale volební lístky pro soupeře Bao Daie měly barvu zelenou = neštěstí. Diem tak dostal 98, 5 % hlasů. Volby byly zmanipulované, ale to funkcionářům v USA nevadilo.“(Frey, 2003, s. 38)

*Dalších 508 miliónů dolarů činila vojenská pomoc.*¹⁶ V roce 1955 se předseda jihovietnamské vlády snažil ve své zemi rozbít zbytky komunismu, což mělo za následek zatýkání a uvržení tisícovek lidí do koncentračních táborů. V květnu 1959 Diem vydal „*zákon 10/59 ustavující soudní tribunály, které měly protivníky trvale uvěznit nebo popravit*“.¹⁷

1.4 Povstání v jižním Vietnamu

Počínání Diema v čele RVN vyústilo ve vypuknutí občanské války. Nespokojení a vyprovokovaní rolníci se soustředili na prezidentovi úředníky. Díky Diemově snaze zlikvidovat jakoukoliv opozici docházelo k posílení vlivu komunistů, kteří v nespokojených obyvatelích viděli své budoucí přívržence. V roce 1957 jihovietnamští partyzáni, známí pod jménem Vietkong a podporovaní severním Vietnamem, podnikli útoky na vládu Diema a americká vojenská zařízení. V březnu 1960 byly také dány všechny předpoklady k vytvoření Fronty národního osvobození jižního Vietnamu (FNO), jež se zasazovala o jednotný vietnamský národ.¹⁸ Počátkem 60. let se k FNO přidaly tisíce lidí. „*Analýzy z konce roku 1962 vyčíslily sílu jednotek FNO na 23 000 – 34 000 lidí.*“¹⁹

1.5 John Fitzgerald Kennedy a Vietnam

Na počátku 60. let se měnila politická situace i v Americe. V lednu 1961 nastoupil na prezidentské křeslo John Fitzgerald Kennedy, který se chtěl podílet na tvorbě americké zahraniční politiky. Z jižního Vietnamu tak učinila prezidentova administrativa měřítko americké „*důvěryhodnosti*“ (credibility) ve světě. V dalším jednání měly USA dvě možnosti: pokusit se o stabilizaci Diemova režimu zesílením hospodářské a vojenské pomoci, nebo vyslat americké jednotky do jižního Vietnamu. Přesto, že existovaly dvě varianty dalšího amerického postupu, existoval jen jeden cíl: za každou cenu vyhrát.

¹⁶Frey, 2003, s. 42.

¹⁷ „*Údaje o počtu obětí se liší: saigonská vláda hovořila cca o 50 000 politických vězňů v letech 1954-60. Nezávislé odhady se pohybují až okolo 150 000 vězňů. Jen v letech 1955-57 mělo být popraveno na 12 000 lidí.*“ (Tamtéž, s. 46)

¹⁸ Fronta národního osvobození jižního Vietnamu (FNO) vzešla z Vietkongu jako politická organizace závislá na severním Vietnamu. Hlavními požadavky FNO bylo „*sesazení Diema, oživení domácího hospodářství, redukce dovozu, přerozdělení země, rovnost pohlaví, etnik a náboženství, neutrální zahraniční politika a konec činnosti amerických poradců v jižním Vietnamu*“. (Tamtéž, s. 50).

¹⁹ Tamtéž, s. 56.

V prvních měsících své vlády dal Kennedy zelenou mohutnému zbrojnímu programu a zvýšil hospodářskou a vojenskou pomoc jihovietnamským jednotkám.²⁰ Předseda jihovietnamské vlády Diem již neviděl budoucnost svého působení v čele země a v podstatě vyhlásil politický bankrot. Po dlouhém rozmyšlení poslal americký prezident do Vietnamu další pomoc.²¹ Svými rozhodnutími zahájil Kennedy eskalaci.

Proti partyzánům se vedly boje konvenčními prostředky.²² Když chtěly Spojené státy připravit FNO o zázemí, nasadily do boje od konce roku 1961 poprvé vedle napalmu také chemické zbraně.²³ Jelikož nepřicházely výsledky, začal Kennedy pochybovat o účinnosti amerických poradců na území jižního Vietnamu. Oznámení o stažení amerických poradců mělo uklidnit znepokojenou americkou veřejnost nad průběhem války. V září 1963 se Kennedy vyjádřil k jižním Vietnamcům slovy: „*Je to koneckonců jejich válka. Oni musí buď zvítězit, nebo prohrát. My jim můžeme posloužit jako poradci, ale oni musí válku vybojovat.*“²⁴

Diem stále vyvolával ve své zemi řadu demonstrací. Americká administrativa proto nestála v cestě plánovanému puči jihovietnamských generálů. Dne 1. listopadu 1963 byl svržen Diemův režim a o pár dní později byl Diem zavražděn.

1.6 Vietnamská válka a Lyndon B. Johnson

Po zavraždění prezidenta Kennedyho (22. 11. 1963) se novým prezidentem Spojených států amerických stal Lyndon B. Johnson. Prezident Johnson chtěl pokračovat v Kennedyho politice, ale na rozdíl od svého předchůdce nepochyboval o americké angažovanosti ve Vietnamu. „*Lyndon Johnson zdědil závazek, že nedopustí, aby komunisté převzali moc v Jižním Vietnamu, zároveň však nechtěl převzít břemeno války.*“²⁵

²⁰ „*Jihovietnamská armáda se měla rozrůst o 50 000 vojáků. CIA měla sestavit infiltrační skupiny, které měly sabotovat v severním Vietnamu.*“ (Frey, 2003, s. 66)

²¹ Hospodářská pomoc se opět zvýšila, počet vojenských poradců vzrostl: „*v prosinci 1961 jich bylo 3200, o rok později 9 000*“ (Tamtéž, s. 68). Americká armáda měla převzít kontrolu vzdušného prostoru a leteckou dopravu a nasadit do bojů vrtulníky.

²² Vrtulníky měly lokalizovat větší skupiny a nahánět je do rukou jihovietnamských pozemních sil.

²³ USA používaly od roku 1963 chemikálie na zničení úrody: prostředek k odlistění stromů (tzv. „Agent Orange“). Jeho rakovinotvorné účinky byly známy až o několik let později. Nejrozšířenější bojovou chemickou látkou užívanou proti lidem byla CS. „*Jedná se o krystalickou látku pepřovitého zápachu, která dráždí oči a dýchací cesty. Ve volném prostoru nedosahuje smrtelné koncentrace. Ve Vietnamu byla CS vháněna ve vysokých koncentracích do podzemních krytů obyvatelstva, kde docházelo ke smrtelným otravám.*“ (Šita, 1983, s. 114)

²⁴ Tindall, Shi, 1994, s. 696.

²⁵ Tamtéž, s. 705.

V březnu 1964 informoval ministr obrany Robert McNamara amerického prezidenta o stále se zhoršující situaci v jižním Vietnamu, což vyžadovalo vyslání dalších amerických jednotek do Vietnamu. „*FNO kontroluje 40 % země, v provinciích okolo Saigonu dokonce 90 %.*“²⁶ Johnson ale nechtěl ve volebním roce posílat do Vietnamu pozemní jednotky. Ve své předvolební kampani prohlašoval: „*Nehodláme posílat americké chlapce 9 či 10 tisíc mil od domova, aby řešili to, co by si měli asijská chlapci vyřídit sami.*“²⁷

1.6.1 Rezoluce o Tonkinském zálivu

Vývoj následujících dnů ale Johnsona přesvědčil, že další posily ve Vietnamu jsou nezbytné. Dne 2. srpna 1964 odpoledne severovietnamské torpédové čluny napadly americký torpédoborec Maddox.²⁸ Když 4. srpna v noci ohlásily americké torpédoborce Maddox a Turner Joy další nepřátelský útok, rozhodly se USA pro vojenská opatření proti severnímu Vietnamu.²⁹ Druhého dne začala americká letadla bombardovat strategické cíle v severním Vietnamu. Dne 7. srpna 1964 předložil Johnson Kongresu rezoluci, která mu dávala plnou moc, aby „*přijal všechna opatření nutná k odražení ozbrojeného útoku proti silám USA a aby zabránil další agresi.*“³⁰ Kongres rezoluci o Tonkinském zálivu přijal. Díky rezoluci americká exekutiva ospravedlňovala vyslání dalších statisíců vojáků do Vietnamu.

První listopadový den FNO napadla americká zařízení, což utvrdilo americkou vládu v záměru zaútočit na severní Vietnam s použitím letecké ofenzivy. Cíl zněl jasně: „*Už ne vítězství, ale zachránit jižní Vietnam před zhroutilím.*“³¹

1.6.2 Cesta Ameriky do války

Když 7. února 1965 FNO přepadla americkou vrtulníkovou základnu, dostaly USA záminku k zahájení leteckých útoků. Prezident Johnson nařídil operaci „*Hořící šíp*“ (Flaming Dart), kdy bombardéry amerického letectva zaútočily na vojenské cíle v severním Vietnamu. Na další útok FNO Johnson zareagoval vyhlášením časově

²⁶ Frey, 2003, s. 80.

²⁷ Tindall, Shi, 1994, s. 700.

²⁸ Loď sloužila k monitorování severovietnamských radarových stanic.

²⁹ Dne 4. srpna 1964 vydal tajemník ministerstva obrany USA Sylvester tiskové prohlášení: „*Byl podniknut druhý záměrný útok nestanoveného počtu severovietnamských torpédových člunů na Maddox a Turner Joy, když obě lodě prováděly společnou hlídkovou činnost v mezinárodních vodách Tonkinského zálivu, 65 mil od pevniny.*“ (Šita, 1983, s. 121)

³⁰ Tindall, Shi, 1994, s. 705. Rezoluce byla připravena již dlouho dopředu a v této situaci se prezidentovi nesmírně hodila.

³¹ Frey, 2003, s. 94.

neomezené letecké války proti severnímu Vietnamu. Operace „Dunivý hrom“ (Rolling Thunder) začala.

Útoky na americké základny ukázaly, že USA samy na obranu nestačí, a tak se do války zapojili i členové paktu SEATO. Počátkem roku 1965 dosáhly americké síly v jižním Vietnamu „počtu 190 000 vojáků. Dohromady se silami saigonského režimu a spojenců USA stálo proti silám FNO 800 000 mužů.“³² A Johnson posílal další desítky tisíc vojáků, což znamenalo počátek pozemní války v jižním Vietnamu.³³ Postupná eskalace se zdála jediným řešením, jak „neztratit“ jižní Vietnam.

Johnson začínal mít problémy na domácí scéně. Američané byli nespokojení s průběhem války a stále se zvyšujícím počtem vysílaných vojáků.³⁴ Proto s rokem 1965 začaly probíhat na amerických univerzitách protesty proti americkému působení ve Vietnamu.

1.6.3 Americká válka ve Vietnamu (1965-1967)

Leteckou invazí a bombami chtěly USA donutit Hanoj, aby přistoupila na jednání u kulatého stolu. Johnson odmítl bombardovat celý severní Vietnam, chtěl vést „chirurgicky přesnou leteckou válku.“³⁵ Letecká válka amerických cílů nedosáhla.³⁶ Naopak. Došlo k posílení soudržnosti severovietnamské společnosti.³⁷ Přes počáteční neúspěchy armády severního Vietnamu a jednotek FNO vůči americké vojenské převaze se nakonec podařilo vyrovnat vojenské síly. „Od poloviny roku 1966 se síla armády zvětšila z 250 000 na 400 000 vojáků.“³⁸ Zatímco Američané kontrolovali vzdušný prostor, komunisté byli pány na zemi. Vzhledem k tomu, že USA chtěly zabránit severnímu Vietnamu, aby vyhrál válku, musely Spojené státy ve válce zůstat tak dlouho, dokud druhá strana měla sílu a chuť bojovat.³⁹

³² Šita, 1983, s. 124.

³³ „V červenci 1965 vyslal prezident dalších 50 000 vojáků, dalších 50 000 je mělo následovat do konce roku a v roce 1966 se hovořilo o dalších 100 000 vojáků.“ (Frey, 2003, s. 98).

³⁴ „V roce 1966 se počet vojáků zvýšil na 385 000.“ (Tindall, Shi, 1994, s. 705).

³⁵ Frey, 2003, s. 100. Johnson vybíral konkrétní místa, která budou bombardovaná. „V roce 1965 letadla vzlétla k 25 000 náletů, v roce 1966 to bylo 79 000 náletů, v roce 1967 již 108 000.“ (Tamtéž)

³⁶ Americký ministr obrany McNamara přiznal: „Obraz největší velmoci světa, jak zabíjí nebo zraňuje tisíce civilistů týdně jen proto, aby donutila malou zaostalou zemi, aby se podrobila ve věci, jejíž podstata zdaleka není vyjasněna, není příliš pěkný.“ (Tindall, Shi, 1994, s. 707)

³⁷ Severnímu Vietnamu se hlavně díky obyvatelstvu dařilo udržet materiální škody v přiměřené míře. Desetitisíce lidí opravovaly hlavně v noci silnice, mosty, železniční tratě. Mnoho lidí trávilo většinu času pod zemí. Letecká válka si sice vyžádala desetitisíce obětí, ale schopnost severního Vietnamu dále vést válku nenarušila.

³⁸ Frey, 2003, s. 108.

³⁹ Ministr americké obrany Clark Clifford řekl: „Zjištění, že neexistoval vojenský plán na ukončení války, mne nepřijemně překvapilo.“ (Tindall, Shi, 1994, s. 706)

Do září 1965 vymyslel americký generál William Westmoreland a jeho štáb válečný plán.⁴⁰ „Strategie opotřebování“ (strategy of attrition) byla založena na třech taktických úkolech: „najít a zničit“ (search and destroy), „vyčistit“ (cleaning) a provádět „bezpečnostní operace“ (securing operations).⁴¹ Tato strategie nutně podmiňovala dělbu práce mezi jednotkami USA a jižního Vietnamu.⁴² Letecká válka v jižním Vietnamu přesáhla svým rozsahem leteckou válku v severním Vietnamu. „V letech 1965-1967 bylo na území jižního Vietnamu svrženo přes milion tun bomb.“⁴³ Spojeným státům se ale podařilo zastavit zhroucení jižního Vietnamu (do roku 1970 se podařilo zatlačit nepřítele na pouhých 25 % celkového území). Generál Westmoreland ale musel žádat stále nové a nové jednotky, což s sebou přinášelo i více obětí a obrovské finanční výdaje.

1.6.4 Hledání míru

Když americký prezident uznal fakt, že ani masivní bombardování nepřináší valné výsledky, začínal rozpoznávat potřebu mírové iniciativy. Avšak hluboko do roku 1967 byly mírové návrhy vedeny taktickými zřeteli, a proto jednání vázla na mrtvých bodech. V září 1967 Johnson prohlásil (pod tlakem veřejného mínění), že je ochoten ukončit leteckou válku, jestliže „severní Vietnam přistoupí na konstruktivní jednání a zanechá infiltrace svých vojáků do jižního Vietnamu. FNO přislíbil v poválečném uspořádání jižního Vietnamu určitou politickou roli.“⁴⁴ Hanoj na návrh nezareagovala. Pro severní Vietnam bylo přípustné mírové jednání jen jako výsledek vojenského vítězství.

1.7 Veřejné mínění, média a protiválečné hnutí

Po smrti prezidenta Kennedyho se k americké veřejnosti začaly dostávat informace o průběhu války ve Vietnamu. V roce 1967 se opozice proti válce rozrostla natolik, že protiválečné demonstrace nabývaly masových rozměrů. Noční televizní

⁴⁰ V první fázi odrážet protivníkovi útoky, stabilizace JV armády, udržení kontroly nad pobřežním pásmem (hustě osídlené). Během druhé fáze, plánované na první polovinu 1966, měly americké jednotky přejít do ofenzivy. Po dobudování americké válečné mašinérie mělo dojít ve třetí fázi (trvajícím do konce 1967) ke konečnému vítězství.

⁴¹ Frey, 2003, s. 104.

⁴² Pro úspěch „strategie opotřebování“ se měřítkem staly dvě hodnoty: „počet mrtvých těl“ nepřátel (body count) a „poměr usmrcených“ (kill ratio). (Tamtéž, s. 105) Jednotky USA měly „vyhledávat a ničit“ větší jednotky protivníka. Jižní Vietnam měl na starosti kontrolu země.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž, s. 118.

vysílání bojů přeneslo hrůzy partyzánské války do amerických domovů.⁴⁵ Zastánci americké eskalace ve Vietnamu proto obviňovali média, především televizi, že podávají zkreslené obrazy války, a nabourávají tak ochotu Američanů podporovat válku.

Důležitou roli v době protestů proti válce ve Vietnamu sehráli studenti. V té době nastupovaly na univerzity děti poválečné generace. „Podle jejich názoru neměla válka ve Vietnamu s obranou Západu proti mezinárodnímu komunismu nic společného. Pro ně to byla občanská válka, do níž se USA bezprávně vměšovaly.“⁴⁶ Bojovat za mír a vystupovat proti vedení války Vietnamu začalo studentské hnutí „*Studenti za demokratickou společnost*“ (Students for a Democratic Society – SDS), které vzniklo v roce 1962.⁴⁷ S hnutím byli spjati pacifisté a odpírači vojenské služby, kteří na protest pálili povolávací rozkazy do války, přestože jim hrozila pokuta, nebo dokonce vězení.

Vzedmutá vlna protestů po roce 1965 se projevila také v průzkumech veřejného mínění. Zhruba třetina Američanů byla proti válce ve Vietnamu a ještě více lidí bylo pro mírové řešení.⁴⁸ Tichá protiválečná nálada se šířila především mezi těmi, kterých se válka přímo dotýkala – mezi nižší třídou (dělníci a rolníci), jejichž synové a otcové byli posíláni bojovat do války.

⁴⁵ Válka ve Vietnamu byla první, kterou rozsáhle přenášela televize, a proto byla nazývána „*válkou v obývacím pokoji*“. (Tindall, Shi, 1994, s. 706)

⁴⁶ Frey, 2003, s. 122.

⁴⁷ Tamtéž, s. 123. V létě 1964 uspořádalo SDS na univerzitě v Berkeley poprvé politické diskuze (tzv. „*teach-in*“) a demonstrace vsedě. Také první velká protiválečná demonstrace ve Washingtonu v dubnu 1965, které se účastnilo 25 000 lidí, byla zorganizována z iniciativy SDS.

⁴⁸ „*V průzkumu veřejného mínění uskutečněném v říjnu 1967 bylo pro válku jen 58 % všech Američanů. V listopadu požadovalo od vlády tvrdší postup 55 %.*“ (Frey, 20003, s. 125)

2 Boj Afro-američanů za občanská práva

Uplynulo již sto let od konce občanské války, ale Jih zůstával stále velice chudý, převážně zemědělský a hospodářsky závislý. Tamější společnost si stále vynucovala přísně dodržovanou rasovou segregaci⁴⁹ a tolerovala často rasově motivované projevy násilí.

Jižanským černochům se dostávalo jen velmi málo, pokud vůbec nějakých, občanských či politických práv. Ve druhé světové válce bojovalo „více než milion vojáků černé pleti, ale jen ti, kteří pocházeli z Jihu, nemohli volit.“⁵⁰ Stále docházelo k lynčování a zákony Johna Crowa⁵¹ prosazovaly rasovou segregaci v tramvajích, vlacích, hotelech, restauracích a v zaměstnání.

Mezi Afro-američany rostla snaha uchopit situaci a boj za svá práva do vlastních rukou. Do popředí se dostávaly tendence k reformismu, ale s nekonkrétními a nereálnými cíly. Američané černé pleti potřebovali silného vůdce, který by oslovil masy lidí s jasnou vizí a vedl by je v boji za lepší budoucnost a rovnoprávnost. Takového vůdce našli v osobě Martina Luthera Kinga mladšího⁵².

2.1 Boj za občanská práva v poválečných 50. letech

Tehdejší americký prezident Harry Truman podporoval hnutí za občanská práva, jelikož uznával rostoucí význam voličských hlasů černých Američanů. V rámci předvolební kampaně vystoupil Truman před Kongresem s poselstvím o občanských právech.⁵³ Volby v roce 1948 nakonec znovu vyhrál. Opatření slibovaných

⁴⁹ Pojem rasová segregace znamená rozdělení společnosti podle ras – v tomto případě na černé a bílé Američany. Pro každou skupinu společnosti platí jiná pravidla.

⁵⁰ Cozlová, Lenka. Boj o občanská práva za prezidenta Johna F. Kennedyho. Praha: FSV UK, 2002. s. 10. Ti, kteří se pokoušeli zaregistrovat, riskovali, že budou zbiti, přijdou o práci, o důvěru, nebo že budou násilně vyhnáni ze své půdy.

⁵¹ „Jednalo se o segregáčnické zákony. Jim Crow bylo označení schematicky viděného přihlouplého a dobrosrdečného černocho.“ (Tindall, Shi, 1994, s. 376)

⁵² Nejvýznamnější vůdce černošského hnutí. Podařilo se mu ukázat nejpalčivější problémy černochů, odhalil některé jejich příčiny, vytyčil postupné cíle hnutí za občanská práva a našel vhodné formy boje za jejich dosažení. Narodil se 15. ledna 1929 v Atlantě ve státě Georgia jako druhé dítě reverenda M. L. Kinga. Martin ml. trávil dětství v dostatku díky postavení svého otce. Měl starší sestru Willie Christine a mladšího bratra Alfreda Daniela. Martinovy životní názory a jeho pohled na rasový problém se utvářely postupně pod vlivem jeho rodičů. Vážil si otce, který přes svou hrdost a nesmiřitelnost a výrazný temperament nikdy nevštěpoval svým dětem rasovou nenávisť. Martin byl po otci dobrým řečníkem a dokázal posluchače strhnout pro své cíle.

⁵³ „Ještě nikdy nebyla otázka občanských práv černochů tak diskutovaným tématem předvolební kampaně na všech stranách.“ (Rysková, Světlana. Martin Luther King. Praha: Horizont, 1988. s. 23.)

v předvolební kampani se černoši dočkali až v roce 1952, kdy bylo vydáno vládní nařízení zakazující diskriminaci černochů při přijímání do zaměstnání.⁵⁴

Padesátá léta přinesla několik důležitých událostí, které měly velký význam pro další vývoj černošských hnutí v boji za občanská práva. Nejvyšší soud rozhodl v případě *„Brown versus školský úřad v Topeka ve státě Kansas v roce 1954, že oddělená školská zařízení jsou svou podstatou nerovnoprávná a že teorie „separate but equal“ (oddělení, ale sobě rovní) se již ve veřejných školách nesmí objevovat.“*⁵⁵ Přesto na konci roku 1956 neexistovala *„v šesti jižních státech jediná škola, ve které by mohly být černé a bílé děti pohromadě“*.⁵⁶

Dalším milníkem 50. let byl incident, který se odehrál v prosinci 1955 v Montgomery. Černošská švadlena Rosa Parksová odmítla uvolnit v autobusu místo bělochovi.⁵⁷ Parksovou na další stanici vyvedla z autobusu policie a byla zatčena. Černošská veřejnost zareagovala rychle a na návrh Politické rady černých žen byl od 5. prosince 1955 vyhlášen bojkot autobusové dopravy v Montgomery. Černoši bojkot tolerovali a dodržovali – autobusy jezdily prázdné. Za mluvčího protestantů byl zvolen Martin Luther King.⁵⁸ V Montgomery se podařilo dosáhnout úspěchu. Od 21. prosince 1956 zde začala jezdit nesegregovaná autobusová doprava. Po montgomerském úspěchu se na jihu Ameriky pomalu začala zvedat vlna masového černošského hnutí. V lednu 1957 se v Atlantě sešly vůdčí osobnosti černošského hnutí a založily organizaci s názvem Jižní konference křesťanského vedení (SCLC).⁵⁹ Předmětem budoucího úsilí se pro SCLC stalo volební právo pro černé Američany. *„Přestože XV. dodatek*

⁵⁴ *„Jen v podnikcích, které dostaly státní zakázky.“* (Rysková, 1988, s. 24)

⁵⁵ Cozlová, 2002, s. 11.

⁵⁶ Tindall, Shi, 1994, s. 678.

⁵⁷ V Montgomery (jako na celém jihu) platila přísná segregace autobusové dopravy. *„Černoši museli nastupovat zadními dveřmi, mohli sedět pouze na zadních sedadlech, pokud si tam nechtěl sednout běloch.“* (Rysková, 1988, s. 33)

⁵⁸ Ještě týž den, kdy byl vyhlášen bojkot autobusů, vystoupil King na shromáždění se slovy: *„Nadešel čas, kdy jsou lidé unaveni. Dnes večer jsme sem přišli, abychom řekli těm, kdož s námi tak dlouho špatně zacházeli, že už toho máme dost. Máme až po krk toho, že jsme separováni a pokořováni, že po nás šlape brutální pata útlaku.“* Pořád King ale vyzýval k nenásilnosti a důstojnosti: *„Nepodaří-li se nám vyvarovat násilí, skončí náš protest jako bezvýznamné drama na jevišti dějin a jeho památku zahalí do škaradých hadrů hanby..... Budeme-li však protestovat odvážně, a přesto důstojně a s křesťanskou láskou, napíší o nás jednou v historických knihách: Žil lid, černý lid, lid, který měl morální odvahu vystoupit za své právo. A tím vlil nový smysl do dějin civilizace. Taková je naše výzva a nesmírná odpovědnost.“* (Tamtéž, s. 36)

⁵⁹ *„Jednalo se o koordinační a organizační štáb, v jehož čele stanul Martin Luther King.“* (Tamtéž, s. 41)

k americké ústavě volební právo zaručoval, mnohé státy našly způsob, ať již pomocí daní z „hlavy“ nebo zkouškou gramotnosti, zákon obejít.“⁶⁰

Blížil se konec 50. let a vláda stále nevěnovala dostatečně velké úsilí řešení rasové diskriminace. Přesto se černošům podařilo dosáhnout dílčích úspěchů díky demonstracím a bojkotům, a připravovali si tak prostor pro mnohem razantnější úsilí v následujících 60. letech.

2.2 60. léta představují nový druh protestu

Rok 1960 odstartovala novela občanského zákona z roku 1957, se kterým černošští obyvatelé Ameriky nebyly spokojeni. Bohužel ani s novelou se černoši nedočkali velkých změn.⁶¹ Proto začali rozvíjet svoji aktivitu a hledali nový druh protestní akce. První dubnový den roku 1960 „čtyři černí studenti⁶² A&T College v Greensboro, Severní Karolína, vstoupili do Woolworthova obchodu, posadili se v koutku rychlého občerstvení a objednali si kávu“.⁶³ Personál je odmítl obsloužit, jelikož seděli v části určené „jen pro bílé“. Přesto zde mladíci seděli neobsloužení až do zavírací doby. Následující dny se situace opakovala a zpráva o dění v Greensboro se rychle šířila. „Do dvou týdnů se podobné formy protestu objevily v dalších 15 městech a po dvou měsících jejich počet vzrostl na 80.“⁶⁴ Svérázná forma protestu proti veřejné rasové diskriminaci, které se začalo říkat „sit-in (v překladu znamená obsadit)“, se stala „prvním masovým hnutím v historii černošské Ameriky“.⁶⁵ Prostřednictvím akcí „sit-in“ se na scénu v boji za občanská práva dostala mladá generace černošů, kteří založili organizaci s názvem „Studentský koordináční výbor nenásilných akcí (nebo zkratka Snick)“⁶⁶. Cílem byla snaha odstranit segregaci z běžného veřejného života a prosadit registraci černých voličů do volebních programů.

2.3 Na scénu přichází vláda Johna Fitzeralda Kennedyho

V lednu 1961 nastoupil do Bílého domu nový americký prezident John Fitzgerald Kennedy. V té době dospívala poválečná generace, která měla odlišný pohled na společnost, než měli její rodiče, kterých se přímo či nepřímo válka dotkla. Proto

⁶⁰ Cozlová, 2002, s. 11.

⁶¹ Text zákona hovořil o rozšíření pravomocí soudů. Ty měly „podrobně projednávat stížnosti černošů, kterým bylo upíráno volební právo“. (Rysková, 1988, s. 55).

⁶² „Ezel Blair, Jr., David Richmond, Joseph McNail a Franklin McCain.“ (Cozlová, 2002, s. 13)

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Rysková, 1988, s. 56.

⁶⁵ Tindall, Shi, 1994, s. 690. Po protestních akcích „sit-in“ následovalo ještě „kneel-in v kostelích (kneel=klečat) a „wade-in“ (wade=brouzdat se) na veřejných segregovaných plovárnách. (Tamtéž).

⁶⁶ Rysková, 1988, s. 57.

revoltující mládež daleko citlivěji vnímala impulsy přicházející z černošského hnutí. Oslovila je myšlenka nenásilného boje, bratrské lásky, rovnosti a svobody.

Významná bitva černochoů se odehrála v roce 1963 v Birminghamu, kde měla rasová diskriminace hluboké kořeny. Na duben připravil organizační štáb v čele s Kingem akci s názvem „Tichý pochod“ k radnici města. Zde byly starostovi předloženy požadavky černochoů. Starosta je vzápětí odmítl.⁶⁷ „Tiché pochody“ se pak konaly každý den, na což orgány zareagovaly nařízením o zatýkání demonstrantů. Zatčen byl i King. Tehdy napsal známý Dopis z birminghamského vězení, který se stal klasickým dílem hnutí za lidská práva.⁶⁸ King sliboval, že bude od nynějška bojovat za federální podporu a nové zákony. V dopise přiznal, že *„organizováním nenásilných protestů chce vyvolat takovou krizi a vytvořit takové napětí, že společnost, která soustavně odmítá vyjednávat, bude nucena zaujmout k problému stanovisko.“*⁶⁹

V červnu prezident Kennedy předložil do Kongresu návrh zákona o občanských právech,⁷⁰ což podnítilo černochoy k uspořádání celonárodní akce, která vyvrcholila dne 28. srpna 1963, „Washingtonským pochodem“. Ten se stal *„největší demonstrací za lidská práva v dějinách Ameriky“*.⁷¹ Na náměstí A. Lincolna se shromáždilo pod hesly *„Svobodu hned! Svobodu a práci! celkem 250 000 demonstrantů.“*⁷² Na pódiu vystoupil King a pronesl projev, který se do dějin zapsal pod názvem I have a dream (Mám sen). Po tomto projevu se tisíce lidí vzaly za ruce a začaly zpívat píseň We Shall Overcome (Jednou budem dál).

Končící léto roku 1963 je označováno jako *„první horké léto“*.⁷³ Velmi živelně začaly propukat nepokoje a demonstrace, které si vyžádaly mnoho obětí. *„Při nepokojích ve 115 amerických městech bylo pozatýkáno 200 000 černochoů a 20 lidí*

⁶⁷Jednalo se o velmi mírné požadavky. *„Odstranění segregace při nákupu v obchodních domech, zlepšení podmínek a zaměstnávání černochoů bez diskriminace, zrušení žalob proti uvězněným účastníkům protestního hnutí a vytvoření komise ze zástupců obou ras, která by vypracovala časový postup pro další odstraňování segregace v Birminghamu.“* (Kingová, 1976, s. 208)

⁶⁸List z birminghamského vězení: *„Přátelé moji, musím Vám říci, že bez rozhodného, zákonného a nenásilného tlaku bychom nedosáhli ani jednoho úspěchu v oblasti občanských práv. Bohužel tradice vydává jasné svědectví o tom, že privilegované skupiny se velmi zřídka dobrovolně vzdají svých privilegií. Hořká zkušenost nás naučila, že utlačovatelé nikdy nedají sami svobodu utlačovaným – je třeba si ji vyžádat.“* (Rysková, 1988, s. 71-72)

⁶⁹Tindall, Shi, 1994, s. 692.

⁷⁰„....., který měl skoncovat s diskriminací ve veřejných zařízeních, odstranit segregaci ve státních školách a chránit černošské voliče.“ (Tindall, Shi, 1994, s. 693) Jižní konzervativci návrh zablokovali.

⁷¹Tamtéž.

⁷²Kingová, 1976, s. 223.

⁷³Rysková, 1988, s. 79. Přestože bojový radikalismus byl teprve na vzestupu a projevil se především v následujících letech.

zemřelo.“⁷⁴ Černoši přestávali věřit v sílu nenásilného boje a stále častěji se začaly ozývat hlasy, že se černoši musí připravit vzít do rukou zbraně.

2.4 Občanská práva za vlády prezidenta Lyndona B. Johnsona

Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, po násilné smrti J. F. Kennedyho v listopadu 1963 se novým prezidentem Spojených států amerických stal Lyndon B. Johnson. Na počátku svého prezidentského úřadování Johnson přislíbil, že se bude aktivně zasazovat o řešení rasového problému.⁷⁵ Na jaře roku 1964 prezident podepsal zákon o občanských právech. *„Zákon zakazoval diskriminaci v hotelích, restauracích a jiných veřejných zařízeních. Ministr spravedlnosti získal nově právo zahájit řízení v případech nedodržení desegregace ve školách.“*⁷⁶

Černošské organizace se rozhodly soustředit svoji pozornost na boj za registraci voličů. Od Vánoc 1964 se chystal projekt Alabama, *„masová kampaň přímých akcí, které měly zabezpečit registraci co nejvyššího počtu černošských voličů a donutit vládu přijmout zákon o volebním právu“*.⁷⁷ Černoši chtěli hlasovat především do místních zastupitelských orgánů, jelikož právě ty mohly řešit jejich každodenní problémy. Pochod ze Selmy do Montgomery, který se konal 21. - 25. března 1965 a účastnily se ho desetitisíce demonstrantů, přispěl k urychlení projednávání zákona o volebním právu v Kongresu. V srpnu jej podepsal prezident Johnson. Černoši si tak vybojovali legislativní zákaz diskriminace voličů při registraci a uplatňování volebního práva.

Nové zákony (o občanských právech a o volebním právu) ale jen málo pomáhaly proti strastem miliónů černochoů v ghettech v severních městech.⁷⁸ Proto ze všech stran přicházely varovné signály před dalším „horkým létem“, kdy vyjdou do ulic mladí nezaměstnaní černoši. Události léta 1965 ukázaly, že *„nejaktivnější a nejtragičtější linií boje amerických černochoů se stala právě města“*.⁷⁹ Od poloviny 60. let se vlna černošského hnutí přesouvala z jižních států Ameriky do městských center na severovýchodě a západě země.

⁷⁴ Rysková, 1988, s. 80.

⁷⁵ Dne 27. listopadu 1963 prohlásil: *„Už příliš dlouho se v naší zemi hovořilo o stejných právech pro všechny. Hovořilo se o tom již více než 100 let. Nyní nadešel čas napsat novou kapitolu do knihy zákonů.“* (Tamtéž, s. 83)

⁷⁶ Tindall, Shi, 1994, s. 701.

⁷⁷ Rysková, 1988, s. 91.

⁷⁸ *„Netlačila je k zemi segregace nebo omezení volebního práva, nýbrž subtilnější, ale důkladnější segregace faktická a hospodářská diskriminace.“* (Kingová, 1976, s. 248)

⁷⁹ Rysková, 1988, s. 98

2.5 Od občanských práv k Černé moci

Po přesunutí černošských nepokojů do velkých měst se ukázalo, že nenásilná taktika boje za občanská práva fungovala na jižanském venkově, ale ne ve velkých městech na severu země. Zde bydlelo „70 % černochoů v ghettech v centrech měst“.⁸⁰ Na severu země byly rasové nepokoje výsledkem uplatňovaného segregovaného bydlení a nedostatku zkušeností zdejších bělochů, kteří s černochoy nesdíleli stejné kulturní dědictví jako jižanští běloši. Z vlny násilí rozrůstající se ve velkých městech se rodil nový směr rasového separatismu. V roce 1966 převládal mezi mladými aktivisty směr Černá moc (Black Power). To potvrzoval i fakt, že v červnu 1966 poprvé zaznělo na místo Kingova hesla za nenásilný boj „Svoboda hned!“ heslo „Černá moc.“⁸¹

Nový směr začal ovlivňovat i hnutí mladých lidí, Studentský koordinační výbor. V květnu 1966 byl do jeho čela zvolen Stokely Carmichael⁸², který ihned přijal separatistickou roli Černé moci a vyloučil z hnutí všechny bělochy. V programovém prohlášení organizace se praví: „*Odmítáme americký sen vytyčený bílými. Musíme vybudovat americkou realitu připravenou Afro-američany.*“⁸³ K heslu „Černá moc“ se přihlásil i Kongres rasové rovnosti a za své ho přijala i Strana černých panterů⁸⁴. King vedl s radikály dlouhé polemiky a snažil se je přesvědčit o účinnosti nenásilného boje za dosažení cílů. Neuspěl. V létě 1966 nepokoje zachvátily desítky velkých měst včetně Chicaga. V následujícím roce byla situace ještě horší. V létě 1967 se odehrálo mnoho protestních bouří. Po celých Spojených státech se rozlila vlna černošského násilí, jaká neměla v minulosti obdoby. „*Postihla 128 měst. Newark a Detroit, kde bylo 43 mrtvých, vypadaly v průběhu letních měsíců 1967 jako válečná bojiště.*“⁸⁵

⁸⁰ Tindall, Shi, 1994, s. 702. Tyto oblasti se vyhnuly poválečné prosperitě.

⁸¹ M. L. King se s tímto heslem nechtěl smířit a navrhoval heslo „Černá rovnost“. Pro mladé radikály to bylo nepřijatelné. „*Avšak s použitím celé váhy svého jména je King přinutil, aby za demonstrací upustili od písně Černá moc.*“ (Kingová, 1976, s. 254)

⁸² Pětadvacetiletý mladík, který měl velký vliv mezi mládeží. Byl dobrým řečníkem a výborným organizátorem. Dokázal dobře působit jak na Jihu, tak v městských ghettech. Od počátku svého působení obdivoval Kinga a spolupracoval s jeho Jižní konferencí. V polovině 60. let však došlo k odcizení. Ve svých úvahách dospěl Carmichael k závěru: „*Černoši musí dobýt moc, reálnou moc, s jejíž pomocí mohou změnit postavení a stávající uspořádání společnosti.*“ (Rysková, 1988, s. 105)

⁸³ Tindall, Shi, 1994, s. 703.

⁸⁴ Založená v říjnu 1966 v Oaklandu. V jejích požadavcích byl bod: „*Černoši musí mít možnost rozhodovat o věcech, týkajících se jejich každodenního života i budoucnosti.*“ (Rysková, 1988, s. 106) Tato organizace rozvinula v následujících letech boj o Černou moc v nacionalistickém a militantním duchu.

⁸⁵ Tamtéž, s. 109.

2.6 Afro-američané a válka ve Vietnamu

V průběhu 60. let nesílila jen intenzita bojů černochoů za občanská práva. Americká účast ve válce ve Vietnamu se dotkla všech Američanů bez rozdílu barvy pleti.

Značný společenský a politický dopad měla účast studentských hnutí v protestech proti válce ve Vietnamu. Od roku 1964 se začala americká vláda pod vedením prezidenta Johnsona stále více angažovat ve vietnamské válce, což u mladé generace vyvolávalo odpor a znechucení nad politikou Johnsonovy administrativy. Nesouhlas s válkou ve Vietnamu dávali od roku 1965 studenti najevo prostřednictvím akcí „teach-in“⁸⁶ nebo odmítáním vojenské služby a pálením povolávacích rozkazů do Vietnamu.⁸⁷

V protestech proti válce ve Vietnamu si místo našli a svou roli se hráli i američtí černoši a jejich organizace. Hlavní představitel černošského hnutí Martin Luther King se kriticky vyjádřil o činnosti Johnsonovy administrativy ve Vietnamu již v roce 1965, což se zatím ještě neseťkalo s výraznou podporou jeho přívrženců a kolegů, kteří se soustředili na svůj vlastní boj na domácí americké půdě.⁸⁸ Brzy i oni pochopili, že válka ve Vietnamu je problém, který se promítá i do vnitropolitického života a prohlubuje krizi americké společnosti. V lednu 1967 King prohlásil: „*Sliby o Velké společnosti byly sestřeleny na bojištích Vietnamu. Pokračování v této dlouhodobé válce zúžilo program budování domácího blahobytu a donutilo černochoy i bělochoy nést nejtěžší břemena. Bylo vypočteno, že nás každý zabitý nepřítel stojí 322 000 dolarů, zatímco v tzv. válce s chudobou utrácíme jen asi 53 dolarů ročně na jednu osobu, označenou jako potřebnou. Horlivost v hnutí za občanská práva musíme nutně spojit s hnutím za mír.*“⁸⁹ V dubnu 1967 King veřejně vystoupil, aby kritizoval Johnsonovu administrativu a její politiku doma i v zahraničí. „*Především musím říci, že je zcela evidentní souvislost mezi válkou ve Vietnamu a tím bojem, který já spolu s ostatními vedu zde v Americe. Pochopil jsem, že Amerika se nikdy více nepokusí shromáždit nutné prostředky, aby pomohla svým chudým, dokud dobrodružství podobná vietnamské válce nepřestanou čerpat obrovskou silou její prostředky a lidské rezervy. To mne stále přesvědčuje, že je*

⁸⁶ Studenti na univerzitách přerušovali výuku a chtěli se svými profesory diskutovat o problémech americké zahraniční politiky a důsledcích americké angažovanosti v jihovýchodní Asii.

⁸⁷ Největší kampaň, kdy se veřejně pářily povolávací lístky pod heslem „*Zastavte povolávací rozkazy!*“ proběhla v létě a na podzim roku 1967. (Rysková, 1988, s. 113)

⁸⁸ „*Nezůstanu sedět a nebudu přihlížet, jak se válka stupňuje, aniž bych o tom něco řekl. Nemá smysl mluvit o integraci, když není co integrovat. Válka ve Vietnamu se musí zastavit.*“ (Kingová, 1976, s. 265)

⁸⁹ Kingová, 1976, s. 266.

to válka nepřátelská k chudým, a právě proto musím proti ní bojovat.“⁹⁰ Dále King hovořil o tom, jaká role je ve válce přisuzována černochoům. „Je krutou ironií osudu, když vidíme v televizi, jak vedle sebe umírají černí a bílí za zemi, která není schopna je doma posadit vedle sebe ani do školní lavice. Vidíme, jak jsou sjednoceni krutostí, jak pálí chudé vesničky, a přitom víme, že v Detroitu nemohou žít společně ani v jedné čtvrti.“⁹¹ V letech 1965 a 1966 tvořili černí Američané podstatně vyšší procento obětí, přestože jejich zastoupení v jednotkách nebylo nijak nadprůměrné.⁹²

Američtí černoši se stále více zapojovali do hnutí proti válce ve Vietnamu. V polovině dubna 1967 se konal „pochod 100 000 Američanů do Washingtonu v čele s M. L. Kingem“, při kterém se účastníci domluvili na vytvoření organizace pro koordinaci protestů proti válce ve Vietnamu, „Národní mobilizační výbor pro ukončení války ve Vietnamu“.⁹³ Aktivitu v protestech proti vietnamské válce projevovaly i radikální organizace, například Černí panteři.

⁹⁰ Rysková, 1988, s. 114.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² „Afroameričané tvořili 12,6 % všech vojáků v jednotkách.“ (Frey, 2003, s. 107) Přesná čísla o počtu černošských vojáků ve vojenských jednotkách ve Vietnamu zdroj neuvádí.

⁹³ Rysková, 1988, s. 117.

3 Vývoj Rudého práva

Po nastínění historického vývoje amerických událostí se v této kapitole zaměřím také na vývoj komunistického deníku Rudé právo, a to v době od jeho založení až po sledovaný rok 1967.

Počátky Rudého práva sahají až do roku 1920. V té době ale nevznikal nový list s novým názvem. Na počátku vzniku Rudého práva stála politická strana Sociální demokracie, která v Lidovém domě vydávala Právo lidu. Pravicová část strany opustila Lidový dům s tím, že bude Právo lidu vydávat jinde. Levicová část, ke které se klonila většina redakce, pokračovala v Lidovém domě s vydáváním listu Staré právo lidu. Vyšla jen dvě čísla (18. a 19. září 1920), než byl list úředně zastaven.⁹⁴ Následujícího ranního čísla se čtenáři nedočkali. Vyšlo až večerní číslo pod názvem Večerník Rudého práva. Dne 21. září 1921 vyšlo první číslo Rudého práva, tehdy ještě jako orgánu Československé sociálně demokratické strany (levice).⁹⁵ Vedle ranního vydání začal vycházet i Večerník Rudého práva.⁹⁶ Po Právu lidu, respektive Starém právu lidu, zůstala redakce, obsah i vzhled listu. Jen stávajícího šéfredaktora⁹⁷ vystřídal dr. Bohumír Šmeral, odpovědným redaktorem se stal Bohuslav Novotný. Rudé právo vycházelo v Lidovém domě do 9. prosince 1920, kdy Lidový dům obsadila na příkaz vlády policie. Další čísla vycházela v „*tiskárně Grafie v Myslíkově ulici*“ do května 1921, kdy se sociálně demokratická levice prohlásila za komunistickou stranu.⁹⁸ Od 19. května 1921 vycházelo Rudé právo jako „Ústřední orgán Komunistické strany Československa (KSČ) a stalo se účinnou zbraní ve všech bojích strany. Prvním šéfredaktorem se stal Bohumír Šmeral (předseda KSČ).

3.1 Rudé právo do září 1938

Od svého založení bylo Rudé právo žánrově bohaté. Na jeho stránkách vycházely úvodníky, komentáře, zprávy z domova i zahraničí, informace o záležitostech strany, vycházely pravidelné rubriky.⁹⁹ V nich se začínaly objevovat otištěné dopisy dělnických a vesnických dopisovatelů. Pro správné ideové zaměření ústředního orgánu byly vydané dokumenty, kde byl „*kladen velký důraz na agitační, propagandistickou a*

⁹⁴ Zastaven na popud pravicové části sociální demokracie pro snadno zaměnitelný název.

⁹⁵ Souběžně vycházelo i Právo lidu jako orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.

⁹⁶ Od počátku byl samostatným listem s vlastním šéfredaktorem, později s několika vlastními redaktory. Všichni ale spadali pod redakci Rudého práva. Od roku 1928 vycházel pod názvem Rudý večerník.

⁹⁷ Josef Stivín

⁹⁸ Dolejší, Vojtěch. *Noviny a novináři*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963. s. 44.

⁹⁹ Například do kulturní rubriky přispívali významní básníci: S. K. Neumann, J. Wolker, J. Hašek, M. Majerová, V. Nezval. Julius Fučík psal kritiky a reportáže, Ivan Olbracht úvodníky.

*organizátorskou činnost stranického tisku při vytváření jednotné fronty proletariátu“.*¹⁰⁰ Toho se Rudé právo drželo i při V. sjezdu strany.

V. sjezd KSČ se konal ve dnech 18. – 23. února 1929, ale první zprávy ze sjezdu přineslo Rudé právo až 26. února 1929.¹⁰¹ V souvislosti s V. sjezdem otiskl buržoazní a reformistický tisk článek s názvem „*Spisovatelé komunističtí komunistickým dělníkům*“¹⁰², který se stal prohlášením sedmi novinářů komunistického tisku nespokojených s výsledky sjezdu a nastolenou politikou strany.¹⁰³ Prohlášení bylo vyhodnoceno jako protistranické a jeho autoři byli vyloučeni ze strany. Projev sedmi, jak je prohlášení označováno, a reakce na něj měly za následek změny ve stranickém tisku.¹⁰⁴ Kromě novinářů pracovali ve stranickém tisku lidé z kulturního a politického života.¹⁰⁵

V roce 1936 se šéfredaktorem ústředního listu KSČ stal Jan Šverma, který sestavil kolektiv zkušených redaktorů. Začala stoupat i úroveň Rudého práva.¹⁰⁶ Deník přinášel aktuální úvodníky, zasvěcené komentáře, fejetony, zpravodajství z domova i zahraničí.

Po V. sjezdu vstoupilo vedení KSČ do doby, kdy v ČSR propukla hospodářská krize. Přibývalo nezaměstnaných. V této době se Rudé právo pomalu stávalo listem proletariátu, jehož vliv stoupal. Jakmile ustoupila hospodářská krize, muselo Československo čelit další hrozbě – fašismu.

3.2 Perzekuce a ilegální Rudé právo

Přestože byla v buržoazní republice svoboda tisku zaručena ústavou, docházelo k opakované perzekuci tisku. V Československu platily převzaté rakouské zákony. Pro tisk to znamenalo, že docházelo k cenzuře a následné konfiskaci.¹⁰⁷ Praxe byla taková, že tisk byl předložen cenzuře a bez čekání na její rozhodnutí vydáván.¹⁰⁸ Pokud byly

¹⁰⁰ Beránková, Milena - Křivánková, Alena - Ruttkey, Fraňo. Dějiny československé žurnalistiky: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944. 3. díl. Praha: Novinář, 1988. s. 99.

¹⁰¹ Panovaly obavy, že by sjezd mohla rozehnat policie.

¹⁰² Beránková, 1988, s. 108.

¹⁰³ K sedmi novinářům patřili Ivan Olbracht, Josef Hora, Helena Malířová, Jaroslav Seifert, Marie Majerová, Stanislav Kostka Neumann, Vladislav Vančura.

¹⁰⁴ Šlo hlavně o změny personální, jelikož z redakce museli odejít všichni autoři projevu sedmi. Po zasedání politbyra v dubnu 1929 se redakce ustálila – pracovali zde: nový šéfredaktor Josef Gutmann, Miloslav Volf, Julius Fučík a další.

¹⁰⁵ Jožka Jabůrka, Zdeněk Nejedlý, K. Gottwald, J. Šverma, Ant. Zápotocký.

¹⁰⁶ Politická, ideová i novinářská.

¹⁰⁷ Přestože dle zákona byla zaručena svoboda tisku.

¹⁰⁸ Mohlo se vydávat ihned po odevzdání výtisku cenzorovi, jelikož ústava zakazovala předběžnou cenzuru.

cenzorem objeveny „závadné“ texty, byl tisk z oběhu stahován a po opravení mohl znovu vyjít jako „*druhé, po konfiskaci opravené vydání*“.¹⁰⁹ To způsobovalo Rudému právu obrovské ztráty a finanční problémy.¹¹⁰

Pokud docházelo k opětovným konfiskacím u jednoho listu, rozhodnul úřad o dočasném zastavení vydávání příslušného listu. Takového postihu se Rudé právo dočkalo poprvé v roce 1928. Státní aparát brzy vydal i příkaz k měsíčnímu zastavení Rudého práva počátkem dne 29. 10. 1928.¹¹¹ Přes zákaz vydávání chtělo Rudé právo dál vycházet. Během listopadu vyšlo několik čísel ilegálního Rudého práva. Podobnou cestou se vydala i ilegální Jiskra¹¹², která byla tištěna od počátku listopadu jako orgán KSČ nahrazující ústřední tiskový orgán strany a další zastavené komunistické listy. Pomocí ilegálně vydávaných novin udržovala strana kontakt se svými členy i sympatizanty.¹¹³

Druhé zastavení listu bylo nařízeno v červenci 1929, na což strana zareagovala vyzváním k vydávání ilegálního Rudého práva, které poprvé vyšlo dne 18. 7. 1929.¹¹⁴ Ilegální ústřední tiskový orgán strany vycházel i při dalším úředním zákazu vydávání v únoru a březnu 1931. Nejrozsáhlejší perzekucí byl komunistický tisk postižený v letech 1933 – 1935, kdy komunistická strana Československa neměla k dispozici ani jeden legální tisk. Rudé právo tedy opět začalo vycházet v ilegality. První číslo vyšlo 5. října 1933, poslední pak v červnu 1935.¹¹⁵

3.3 Období druhé republiky

Přijetím mnichovského diktátu na podzim 1938 rozhodla československá vláda nejen o další podobě a vývoji naší země, ale i o legální existenci Rudého práva a celé Komunistické strany Československa. Na počátku října 1938 sestavil generál Syrový novou úřednickou vládu, která dne 20. října 1938 doručila do redakce Rudého práva

¹⁰⁹ Dolejší, 1963, s. 230.

¹¹⁰ KSČ si nemohla dovolit vydávat Rudé právo nadvakrát, a proto přistoupila k dobrovolné preventivní cenzuře. „*Prvního vydání se vytisklo asi jen 50 výtisků k předložení cenzuře. Čekalo se na rozhodnutí a pak se tisklo v plném nákladu.*“ (Tamtéž)

¹¹¹ Další číslo vyšlo dne 30. 11. 1928.

¹¹² Vycházela denně do roku 1929.

¹¹³ Ilegální Rudé právo vydávalo politické směrnice a stanoviska strany.

¹¹⁴ Jako reakci na vydání nařízení o zastavení Rudého práva se Julius Fučík pokoušel založit deník Rozhlas, ale dočkal se odmítnutí, jelikož se úřady domnívaly, že by de facto vycházelo Rudé právo pod jiným názvem.

¹¹⁵ Během necelých dvou let „*vyšlo 77 čísel*“. (Beránková a kolektiv, 1988, s. 114) „*Soudruh Lejsek, který organizoval vydávání ilegálního Rudého práva, uvádí, že vycházelo v průměrném nákladu 8 000 – 10 000 výtisků.*“ Autor knihy dodává, že „*takového počtu bylo dosaženo jen výjimečně*“. (Dolejší, 1963, s. 50)

rozhodnutí o jeho okamžitém zastavení.¹¹⁶ Toho dne vyšlo poslední legální Rudé právo. Na základě zmocňovacího zákona byla zastavena i činnost komunistické strany a dalších organizací. KSČ se postupně začala chystat na vstup do ilegality. V listopadu 1938 bylo ustaveno první ilegální vedení strany.¹¹⁷ Na svém prvním zasedání v únoru 1939 došlo k závěru, že je nutné „urychlit přípravy k vydávání ilegálního tisku, jelikož stávající situace je neúnosná“.¹¹⁸ Strana si uvědomovala, že musí vytvořit podmínky především pro vydávání ilegálního Rudého práva.

Tato doba byla obdobím cenzury a perzekuce mimo jiné i komunistického tisku.¹¹⁹ Všechna perzekuční opatření byla uplatňována na základě „zákona o mimořádných opatřeních a zákona na obranu státu“.¹²⁰ Vycházející tisk se musel podrobit předběžné cenzuře. Jako reakci na porušování svobody tisku vydal výbor Syndikátu československých novinářů prohlášení. „Českoslovenští novináři trvají na tiskové svobodě jako vůdčí zásadě novinářství. Je třeba přísně rozlišovat mezi kritikou ve veřejném zájmu a mezi osobním napadáním.“¹²¹

3.4 Rudé právo na území Protektorátu Čechy a Morava

Okupace nacistickým Německem, která začala dnem 15. března 1939, a vytvoření tzv. Protektorátu Čechy a Morava, znamenala konec Česko-Slovenské republiky. Spolu s úřadem říšského protektora a dalšími orgány řídila naši zemi autonomní česká vláda v čele s prezidentem Emilem Háchou.

Rudé právo i ostatní komunistický tisk bylo dávno zastavené a již poněkoliťaté se připravovalo na ilegální existenci. „Na území protektorátu vycházelo přes 1400 titulů ilegálního tisku.“¹²² V prvním roce okupace převažoval tisk nekomunistický. Od roku 1940 až do konce války byl v převaze ilegální komunistický tisk, který vycházel na všech organizačních úrovních KSČ (celostátní, krajské, obvodní, místní, závodní).¹²³ Prioritou komunistických výborů bylo zajistit vydávání ilegálního Rudého práva, které

¹¹⁶ Počátkem druhého dne docházelo k postupnému zastavování dalšího komunistického tisku.

¹¹⁷ E. Klíma, V. Synek, J. Zíka, E. Urx.

¹¹⁸ Beránková a kolektiv, 1988, s. 211.

¹¹⁹ Před Mnichovem vycházelo na území Československa „celkem 4 000 časopisů (zde započítané i německé, maďarské, drobné i místní časopisy). Ke konci roku 1938 přestalo vycházet zhruba 1900 časopisů.“ (Dolejší, 1963, s. 340)

¹²⁰ Tamtéž, s. 341.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Toto číslo nelze považovat za konečný údaj, jelikož se předpokládá, že se nedochovaly všechny tehdy vydávané tituly.

¹²³ Beránková a kolektiv, 1988, s. 256.

mělo udržovat kontakt mezi jednotlivými subjekty ilegální KSČ. První číslo ilegálního Rudého práva jako ústředního orgánu ilegálního vedení KSČ vyšlo v srpnu 1939 a začalo plnit funkci propagandistickou, organizátorskou a agitační. Bylo rozšiřováno po celém území Protektorátu Čechy a Morava a na jeho obsahu se podíleli členové ilegálního vedení strany a další spolupracovníci. Práce na vydávání novin v ilegalitě nebyla snadná. Byl problém se sháněním informací, papíru, tiskáren a kolportérů na rozšiřování tisku, jelikož za angažování se v této práci hrozilo vězení a smrt. Po celou dobu okupace nemohl list v ilegalitě přinášet běžné aktuální denní informace. Redakce se tedy zaměřila na vydávání dokumentů, článků, poznámek a komentářů.

Za prvního ilegálního vedení zajišťoval vydávání Rudého práva Eduard Urx. Po jeho zatčení redakci převzal Miloš Krásný. V době druhého ilegálního vedení ústředního výboru redigoval ilegální Rudé právo Julius Fučík. Když byl i Fučík zatčen, vystřídal ho ve funkci Stanislav Brunclík. Počátkem srpna 1942 na redigování listu podílel František Molák. Po Molákově smrti v dubnu 1943 působili v čele redakce Rudolf Vetiška a Arnošt Weidner. Jejich zatčení způsobilo půlroční odmlčení ilegálního Rudého práva.¹²⁴

K obnovení stále ještě ilegálního ústředního tiskového orgánu došlo v lednu 1945, kdy se jeho řízení ujal Vladimír Koucký. Ten vedl list až do konce jeho ilegální éry. Poslední ilegální Rudé právo vyšlo prvního května 1945. Rudé právo vycházelo (s přestávkami) v hluboké ilegalitě po celou dobu okupace. Podle V. Dolejšího se z té doby „*dochovalo 65 čísel*“.¹²⁵ Třetí díl knihy Dějiny československé žurnalistiky uvádí „*zachování ilegálního Rudého práva v počtu 61 čísel*“.¹²⁶

3.5 Obnovené legálně vydávané Rudé právo

S blížícím se koncem okupace, v průběhu Pražského povstání, dne 6. května 1945, vyšlo již Rudé právo legálně a bylo rozdáváno na pražských barikádách.¹²⁷ Obnovený list vyšel i následujícího dne. Dalšího vydání se ale čtenáři dočkali až odpoledne 9. května.¹²⁸ Od 13. května se začal veškerý komunistický tisk vydávat v

¹²⁴ Přesto komunistická strana v ilegalitě nepřišla o svou tiskovou zbraň. V době odmlčení Rudého práva začal jeho funkci plnit do října 1944 časopis Předvoj.

¹²⁵ Dolejší, 1963, s. 422.

¹²⁶ Beránková a kolektiv, 1988, s. 259.

¹²⁷ Podmínky pro vydávání legálního Rudého práva chystala strana již v ilegalitě.

¹²⁸ Toho dne si čtenáři přečetli výtisk, který měl vyjít o den dřív. 8. května ale pronikl německý oddíl do Lidového domu, kde byla tiskárna Rudého práva, obsadil jej a všechny přítomné zajal. Ještě téhož dne byli zajatci propuštěni. Rudé právo se již nepodařilo vydat.

„bývalé tiskárně agrárního podniku Novina v Praze 1, Na Florenci 13“.¹²⁹ Bylo nutné znovu vybudovat strukturu tisku, zajistit nové vybavení redakcí a sestavit nový redaktorský kolektiv.¹³⁰ V tom mohla v jistém smyslu pomoci zkušenost a lidé, kteří se angažovali v dobách vydávání ilegálního Rudého práva. „Prvním šéfredaktorem se stal V. Koucký a po návratu ze Sovětského svazu redakci převzal Gustav Bareš. Od 21. července 1946 byl funkcí šéfredaktora pověřen Vilém Nový¹³¹.“¹³²

Brzy se ukázala stávající tiskárna jako nedostačující. Po zakoupení nových tiskařských strojů vycházelo Rudé právo ve velkém formátu. KSČ kladla velký důraz na obsahovou úroveň. Profilujícím byl požadavek „političnosti, stranickosti a zaměření na regionální problematiku.“¹³³ Na ústřední tiskový orgán strany byly kladeny mnohem větší nároky. Rudé právo mělo „být příkladem pro ostatní komunistickou žurnalistiku. Úroveň Rudého práva byla proto sledována a mnohdy i kritizována tiskovým oddělením ÚV KSČ.“¹³⁴ Na kritiku se redakce snažila reagovat a závady odstraňovat. Za stejným účelem věnovala redakce prostor dopisům od čtenářů.¹³⁵

Redakce Rudého práva hledala mezi pracujícími dělníky dopisovatele, kteří by jako zainteresované osoby poučeně psali články z prostředí, které důvěrně znají. Tato redakční taktika přinášela jistě výhody, ale i jistou šablonovitost, se kterou se Rudé právo na počátku 50. let potýkalo.¹³⁶ O práci redakce Rudého práva jednal v červnu 1955 Ústřední výbor KSČ. Ten mimo jiné vydal usnesení, v němž se hovořilo o „ideologické práci, o potřebě ostré polemiky proti nepřátelským ideologiím, o nutnosti boje proti zkreslování marxisticko-leninského učení“.¹³⁷ Z kritických poznámek

¹²⁹ Dolejší, 1963, s. 430. Do té doby vycházel v tiskárně v Lidovém domě.

¹³⁰ Za okupace bylo mnoho komunistických funkcionářů a hlavně novinářů popraveno a zabito. Po válce pak byli někteří novináři pověřeni jinou stranickou funkcí a k novinářině se již nevrátili.

¹³¹ Dosavadní tajemník ostravského KV KSČ, šéfredaktor Nové svobody, předválečný novinář, který měl zkušenosti z redakční práce v Londýně.

¹³² Křivánková, Alena, Vartál, Jozef. Dějiny československé žurnalistiky: Česká a slovenská žurnalistika v letech 1944 – 1987. 4. díl. Praha: Novinář, 1989. s. 61.

¹³³ Tamtéž, s. 60.

¹³⁴ Tamtéž, s. 61.

¹³⁵ Čtenářské dopisy byly otiskovány v rubrikách „Pro a proti, Ohlasy dne nebo Na okraj dne, kterou připravoval V. Dolejší“ (Tamtéž, s. 62)

¹³⁶ „Novináři“ z řad dělníků sice dokázali čtenáře zasvěceně uvést do problému v jejich závodech, ale chybělo jim hlubší novinářské vzdělání, proto nedokázali popsat souvislosti a zobecnění bylo leckdy zavádějící.

¹³⁷ Křivánková, Vartál, 1989, s. 115. Na zasedání ÚV KSČ se dále mluvilo například o rezervách v zahraničněpolitickém zpravodajství, nutnosti vytvořit okruh spolupracovníků z řad vědců a spisovatelů. Redakce Rudého práva dostala za úkol zkvalitnit materiály informující o socialistické výstavbě v Československu, ve větší míře volat k odpovědnosti komunisty a stranické organizace a zvyšovat nároky na jejich práci.

vyplývající z červencového jednání ÚV KSČ se Rudé právo poučilo a v druhé polovině 50. let nabídlo mnohé změny. „Uplatnily se nové redakční postupy, rozšířilo a zkvalitnilo se obsahové zaměření listu, mnohem pestřejší byla žánrová skladba.“¹³⁸ Pomalu se vytvářela síť zahraničních dopisovatelů. S rostoucí kvalitou se zvyšoval i počet čtenářů. K počátku 60. let se uvádí „denní náklad kolem 900 000 výtisků“.¹³⁹

3.6 Rudé právo v 60. letech

V Československu se 60. léta nesla v duchu upevňování a rozvíjení socialistického zřízení. V nové ústavě z roku 1960 byla Československá socialistická republika charakterizovaná jako socialistický stát, založený na vztahu dělnické třídy, rolnictva a pracující inteligence pod vedením dělnické třídy. Ústavou byla zakotvena i vedoucí úloha KSČ ve společnosti. Otiskováním diskuzí vázaných na návrh nové ústavy v roce 1960 prokazovalo Rudé právo organizátorskou funkci. V této době Komunistická strana Československa věnovala pozornost podobě a zaměření periodického tisku a zdůrazňovala roli a přínos Rudého práva k rozvíjení socialismu.

V 60. letech se také zlepšila úroveň zahraničněpolitického informování v Rudém právu, které se stalo předmětem kritiky při jednání ÚV KSČ v červenci 1955. Za lepší kvalitou nestála jen budující se síť zahraničních zpravodajů Rudého práva, ale i rozvoj Československé tiskové kanceláře (ČTK). Modernizací vybavení svých redakcí mohla ČTK poskytovat zkvalitnění obsahu zahraničního zpravodajství a nabídnout větší pohotovost, čehož nejen Rudé právo často využívalo. Během 60. let se na stránkách Rudého práva čtenáři setkávali stále více se zahraničními zprávami, které list přebíral od zpravodajské agentury, jejíž ředitel byl odpovědný přímo vládě ČSSR, respektive komunistické straně. S příspěvky zahraničních zpravodajů Rudého práva se čtenáři mohli setkat v obsáhlejších článcích (reportáže, analýzy nebo komentáře).

¹³⁸ Křivánková, Vartál, 1989, s. 116.

¹³⁹ Tamtéž.

4 Postoj ČSSR k otázce Vietnamu

V 60. letech probíhalo v naší zemi upevňování socialismu a Komunistické straně Československa byla přiznána její vedoucí úloha ve společnosti. Československá socialistická republika a její vedení vzhlížely ke svým osvoboditelům z jara 1945 a za svou přijala socialistickou linii ztělesňovanou Sovětským svazem (SSSR). To mimo jiné znamenalo zapojení se do řešení problémů a situací, ve kterých bylo angažované SSSR.

V jihovýchodní Asii probíhala 60. léta ve znamení vietnamské války, kde proti sobě stály dvě části Vietnamu: komunistický severní Vietnam (VDR, podporovaný mimo jiné Sovětským svazem) a nekomunistický jižní Vietnam (podporovaný Spojenými státy americkými). Američané se válkou snažili zabránit rozšíření komunismu do jižního Vietnamu. Severnímu Vietnamu se dostávalo podpory a pomoci nejen ze strany Sovětského svazu, ale i ostatních socialistických zemí, tedy i Československa. Vietnam potřeboval podporu svých přívrženců, jelikož dějiny Vietnamu konce 19. a 20. století jsou charakterizované bojem proti vnějšímu nepříteli, což je důvod, „*proč se ve Vietnamu do konce druhé světové války nepodařilo položit byt jen elementární základy moderní ekonomiky*“.¹⁴⁰ Ani vývoj Vietnamu po druhé světové válce nepřinesl lepší podmínky pro vývoj zdejšího hospodářství a ekonomiky.

„*Československé národní hospodářství se svým rozměrem řadilo k ekonomikám střední velikosti (či dokonce malým)*“¹⁴¹, přesto se ČSSR zapojilo do pomoci VDR mnoha způsoby. Nejprve bych ráda zmínila organizační pomoc. Na československém území chtěla naše vláda uspořádat setkání vietnamských a amerických osobností, které se mělo konat v první polovině září 1967. Tento návrh podal ke schválení Ústřednímu výboru Komunistické strany Československa za „*Mezinárodní oddělení ÚV KSČ soudruh J. Hendrych dne 15. srpna 1967*“.¹⁴² Předsednictvo ÚV KSČ souhlasilo s uspořádáním setkání „*na náklady Ústředního výboru Národní fronty a uložilo s. L. Besserové a s. J. Mackovi organizačně zabezpečit průběh setkání. Soudruhu M. Pastyříkovi byl zadán úkol uvolnit na potřebnou dobu setkání vhodný objekt*“.¹⁴³ V důvodové zprávě přiložené k žádosti o schválení organizačního zabezpečení setkání se píše o podnětech, které vedou vietnamskou stranu k setkání s americkými

¹⁴⁰ Bým, Petr. Vietnamská ekonomika dnes a zítra. Praha: Horizont, 1989. s. 14.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 5.

¹⁴² Národní archiv, fond 02/1, arch. j. 42, sv. 42, bod 15, s. 1.

¹⁴³ Tamtéž, s. 2.

představiteli. „Vietnamští soudruzi považují za správné podpořit ty opoziční kruhy v USA, které bojují za skončení války ve Vietnamu. Byly navázány kontakty s některými představiteli pacifistických hnutí a jiných organizací a nyní chtějí vietnamští zástupci usilovat o jejich prohloubení.“¹⁴⁴ Uspořádání setkání si podle odhadů v důvodové zprávě vyžádá „náklady ve výši 150 – 200 tisíc Kč. Doporučuje se náklady uhradit z dodatečných výnosů sbírky ve prospěch Vietnamu.“¹⁴⁵ Setkání se má uskutečnit 6. září 1967 a bude trvat jeden týden, v případě komplikací při jednání i déle.

Další položkou na seznamu organizační pomoci ČSSR ve prospěch VDR je snaha naší republiky koordinovat vojenskou pomoc Vietnamu. Návrh předložil k projednání „soudruh A. Novotný dne 19. srpna 1967“.¹⁴⁶ Předsednictvo ÚV KSČ vyjádřilo souhlas s návrhem na koordinaci vojenské pomoci Vietnamu „mezi zainteresovanými socialistickými zeměmi a pověřuje generál poručík Miroslava Šmoldase, zástupce náčelníka generálního štábu, aby se zúčastnil příslušných jednání.“¹⁴⁷ Předsednictvo souhlasilo i s druhým bodem návrhu, a to „s předkládaným rozsahem československé vojenské pomoci VDR na rok 1968 ve výši čtyř milionů rublů“.¹⁴⁸ Některým komunistickým a dělnickým stranám socialistických zemí byl rozeslán dopis, ve kterém se oznamuje záměr uspořádat jednání o koordinaci vojenské pomoci VDR v Moskvě. Předmětem jednání se stala i otázka, mezi kterými zeměmi je nutné zmiňovanou koordinaci provést. „Maďarští soudruzi navrhuje provádět koordinaci mezi SSSR, Polskem, NDR, Bulharskem, Maďarskem a ČSSR. Na zvážení je i návrh na koordinaci mezi pěti socialistickými zeměmi (Polsko, NDR, Bulharsko, Maďarsko, ČSSR) za účasti SSSR.“¹⁴⁹ Nutnost koordinace vojenské pomoci Vietnamu vyplývá z faktu, že „vietnamská strana nezná možnosti vojenské pomoci jednotlivých socialistických zemí a zpravidla zasílá všem zemím stejné požadavky. Proto není vyloučeno překrývání nabídek některých materiálů a vyskytnutí mezer v dodávce jiných potřebných předmětů.“¹⁵⁰

Na předchozích řádkách jsem zmiňovala organizační, „nefinanční“ pomoc VDR ze strany Československé socialistické republiky, přestože i s tímto druhem pomoci jsou

¹⁴⁴ Národní archiv, fond 02/1, arch. j. 42, sv. 42, bod 15, příloha 3, s. 1.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 2.

¹⁴⁶ Národní archiv, fond 02/1, arch. j. 43, sv. 42, bod 16, s. 1.

¹⁴⁷ Národní archiv, fond 02/1, arch. j. 43, sv. 42, bod 16, příloha 1, s. 1.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Národní archiv, fond 02/1, arch. j. 43, sv. 42, bod 16, příloha 3, s. 1.

¹⁵⁰ Tamtéž.

bezesporu finanční výdaje našeho státu spojené. Nyní bych chtěla uvést konkrétní čísla finanční pomoci ve prospěch VDR. Vietnamská demokratická republika se obracela na československou vládu s konkrétními požadavky, ve kterých byl uveden jak předmět pomoci, tak jeho finanční ohodnocení a výhledový termín dodání či poskytnutí pomoci. Jak takový konkrétní požadavek vypadal, se můžeme dočíst v dopise ze dne 29. června 1967, kde se předseda vlády VDR obrací na československého předsedu vlády soudruha J. Lenárta se žádostí o poskytnutí hospodářské a vojenské pomoci v roce 1968. Jednalo se například o „*dodávky zboží v hodnotě 22 miliónů rublů na rok 1968, a to buď poskytnutím bezplatné pomoci, nebo dlouhodobého úvěru v částce 18, 5 miliónů rublů s tím, že zůstatek v hodnotě 3, 5 miliónů rublů bude vyrovnán dodávkami zboží z VDR.*“¹⁵¹

Pomoc Československé socialistické republiky Vietnamské demokratické republice byla poskytována i před rokem 1967. Naše vláda v průběhu jedné desítky let poskytla mnohamiliónové úvěry a dary na podporu vietnamského lidu. Důkazem pro toto tvrzení jsou data přiložená k návrhu na již zmiňovanou koordinaci vojenské pomoci Vietnamu. Z přehledu úvěrů poskytnutých ve prospěch VDR se jedná například o „*úvěr ve výši 3, 6 miliónů rublů na základě Dohody o poskytnutí likvidačního úvěru ze dne 4. května 1962 či o částku 2, 25 miliónu rublů na základě podepsání Dohody o poskytnutí úvěru na dodávku průmyslového zařízení v letech 1961-1965 ze dne 4. května 1962*“.¹⁵² V průběhu zmíněných let 1961 – 1965 (období první vietnamské pětiletky) byl dokončen proces kolektivizace zemědělství a země se soustředila na další odvětví, industrializaci. „*Během první pětiletky byly s pomocí socialistických zemí, kdy hospodářská pomoc z jejich strany kryla 40 % rozpočtových výdajů VDR, učiněny první kroky k industrializaci země.*“¹⁵³ V seznamu darů a ostatních forem pomoci Československé socialistické republiky Vietnamské demokratické republice se dozvídáme o dalších miliónových částkách, které byly posílány do Vietnamu. „*Od roku 1957 byla postupně poskytována bezplatná pomoc ve zdravotnictví (při výstavbě nemocnice v Haifongu) až do výše 60 miliónů Kčs. V červenci 1965 byla poskytnuta*

¹⁵¹ Národní archiv, fond 02/1, arch. j. 43, sv. 42, bod 16, příloha 3, s. 2.

¹⁵² Národní archiv, fond 02/1, arch. j. 43, sv. 42, bod 16, příloha 4, s. 1.

¹⁵³ Bým, 1989, s. 18.

*hospodářská pomoc dodávkami balených centrál, dopravních prostředků a různého zboží v hodnotě 39 miliónů Kčs.*¹⁵⁴

Podporu VDR vyjadřovala komunistická vláda ČSSR i na stránkách svého ústředního tiskového orgánu, kde Rudé právo informovalo o postojích naší země k vietnamskému konfliktu a odporu proti imperialistické americké agresi. Rudé právo burcovalo čtenáře svými titulky *„Bud'me neúnavní v podpoře vietnamského lidu“*.¹⁵⁵ V textu pod tímto titulkem informuje list o konání připravovaných akcí a setkání, které připravil Československý výbor obránců míru. Patří mezi ně *„setkání čs. obránců míru se sovětskými v Užhorodě, výstava o sovětském ohlasu k vietnamské válce v Městské knihovně v Praze, jakož i expozice dětských kreseb na tutéž tematiku, dále seminář k odzbrojení atd.“*¹⁵⁶ Na konci srpna 1967 Rudé právo otiskuje na citace z prohlášení Čs. výboru obránců míru, kteří v něm odsoudili americké nálety na Hanoj a vyjádřili podporu vietnamskému lidu. *„Československý výbor obránců míru rozhodně odsuzuje nové zločiny amerických imperialistů. Vietnamský lid má na své straně podporu všech socialistických zemí a pokrokových sil celého světa. Činy americké vlády povedou k její ještě větší izolaci a odsouzení. Stojíme neochvějně na straně vietnamského lidu v pevném odhodlání všestranně jej podporovat a účinně mu pomáhat.“*¹⁵⁷

¹⁵⁴ Národní archiv, fond 02/1, arch. j. 43, sv. 42, bod 16, příloha 4, s. 2.

¹⁵⁵ Pro. Z předsednictva Čs. výboru Obránců míru. Bud'me neúnavní v podpoře vietnamského lidu. Rudé právo. 15. 7. 1967, roč. 47, č. 193, s. 1.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ ČTK. Protest Čs. obránců míru. Rudé právo. 31. 8. 1967, roč. 47, č. 240, s. 7.

5 Jak Rudé právo informovalo o protestech Američanů proti válce ve Vietnamu

Všechny články, které se vážou svým obsahem k tématu protestů Američanů proti válce ve Vietnamu, převzalo Rudé právo od Československé tiskové kanceláře. Výjimkou je jen článek otištěný v červenci 1967. Zde je autorství článku vyjádřeno redakční zkratkou autora (eš).

V červenci 1967 informovalo Rudé právo o protestech Američanů proti válce ve Vietnamu velmi poskromnu. Za těchto 31 dní se v deníku vyskytl pouze jeden rozsáhlejší článek ze dne 14. července 1967 informující o odmítání amerických studentů nastoupit vojenskou službu, aby šli do Vietnamu bojovat se zbraní v ruce. V dopisech zaslaných prezidentu Johnsonovi popisují, *„jak hluboce a opravdově jsou studenti proti válce a žádají, budou-li povoláni, aby byli přiděleni k některé službě, tzn. ne do bojových jednotek“*.¹⁵⁸ Rudé právo v článku upozorňuje na fakt, že stále větší odpor mladých lidí k válce ve Vietnamu způsobují sami vedoucí političtí představitelé v čele s prezidentem. Studenti nedostali odpovědi na své dopisy, a jak se v článku dočteme, *„po posledním setkání s ministrem Ruskem i ti studenti, kteří předtím nebyli v opozici vůči vládní politice ve Vietnamu, přiklonili se k studentským protestům, prostě proto, že Rusk nebyl s to zodpovědět otázky o amerických cílech ve Vietnamu“*.¹⁵⁹ Washington se brání tím, že protestující studenty nazývá *„vlasatými beatníky a jinými nezodpovědnými a vyšinutými živly“*.¹⁶⁰

V měsíci srpnu přineslo Rudé právo více článků informujících o amerických protiválečných protestech. Způsob referování Rudého práva můžeme rozdělit do dvou kategorií. První kategorie článků v Rudém právu je zaměřená na vysoké americké politiky, kteří vystupují při nejrůznějších příležitostech proti prezidentově válečné politice a vyjadřují ostrý nesouhlas. Rudé právo otisklo v samostatném článku názory předsedy zahraničního výboru amerického Senátu Williama Fulbrighta na americkou válečnou politiku. K vyzdvihnutí faktu, že proti válce jsou samy vládnoucí politické špičky, využilo Rudé právo názorů jednoho z velkých odpůrců války ve Vietnamu. *„Vietnamská válka otravuje americký život a zvyšuje jeho brutálnost. Z velké*

¹⁵⁸ eš. Američtí studenti a Vietnam. Rudé právo. 14. 7. 1967, roč. 47, č. 192, s. 7.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

společnosti se stala společnost chorá.“¹⁶¹ Senátor vyzdvihuje fakt, že válka odčerpává zdroje na řešení domácích problémů, například otázky rasové diskriminace. „Vietnamská válka přesvědčuje černochoy v ghettech, že země je k jejich utrpení lhostejná. Navíc válka živí myšlenku, že násilí je cestou k řešení problémů.“¹⁶² Zmatenost jednání Američanů ve válce potvrzují slova senátora R. Kennedyho. „Zdá se, že si ani nedovedeme představit, jak jsme se do této rozsáhlé války dostali, a že ani nemůžeme nalézt způsob, jak tuto válku čestně opustit.“¹⁶³ Američtí politici se na stránkách Rudého práva objevují i jako zprostředkovatelé názoru svého lidu. Tři američtí senátoři shodně přiznali, že v dopisech, které dostávají od svých voličů, se projevuje „vzrůst nesouhlasu s americkou válečnou politikou prezidenta Johnsona“.¹⁶⁴ Negativnímu pohledu na imperialistického nepřítele jistě výrazně pomohl článek Rudého práva, ve kterém hlava Ameriky nedokáže zodpovědět otázky zneklidněného lidu na další vedení války ve Vietnamu a arogantním postojem k veřejnému mínění dál prosazuje svoji vizi vítězného nekomunistického Vietnamu za cenu velkých amerických obětí. Johnson na tiskové konferenci oznámil, že USA budou pokračovat ve válce ve Vietnamu. „Na připomínku novinářů, že podle posledního Gallupova průzkumu veřejného mínění 52 % dotazovaných Američanů vyjádřilo nespokojenost s vedením válečných operací ve Vietnamu a postavilo se proti zvyšování amerických vojenských sil, prezident Johnson jen pokrčil rameny. Podotkl, že americká vláda nezakládá své akce na šetření Gallupova ústavu.“¹⁶⁵

Druhá kategorie článků Rudého práva se dá označit jako informování o protestních akcích, které zorganizovali američtí občané nebo protiválečně orientované organizace. „Několik set odpůrců americké války ve Vietnamu zahájilo v San Francisku mírový pochod přes Spojené státy do Washingtonu. Podle pořadatelů mírového pochodu to bude dosud největší demonstrace v USA proti válce ve Vietnamu.“¹⁶⁶ I tyto články mají pro komunistický tisk ideologický charakter. Rudé právo, které si zakládá

¹⁶¹ ČTK. Senátor Fulbright proti válce ve Vietnamu. Rudé právo. 10. 8. 1967, roč. 47, č. 219, s. 7.

¹⁶² ČTK. Senátor Fulbright proti válce ve Vietnamu. Rudé právo. 10. 8. 1967, roč. 47, č. 219, s. 7.

¹⁶³ ČTK. R. Kennedy odsoudil americkou politiku ve Vietnamu. Rudé právo. 24. 8. 1967, roč. 47, č. 233, s. 7.

¹⁶⁴ ČTK. Partyzánské rakety na základny USA. Mírový pochod přes Spojené státy. Rudé právo. 29. 8. 1967, roč. 47, č. 238, s. 7.

¹⁶⁵ ČTK. Johnsonova tisková konference. Rudé právo. 1. 8. 1967, roč. 47, č. 210, s. 7.

¹⁶⁶ (ČTK. Partyzánské rakety na základny USA. Mírový pochod přes Spojené státy. Rudé právo. 29. 8. 1967, roč. 47, č. 238, s. 7)

na naslouchání svému lidu, reaguje na jeho kritické připomínky a tím dává najevo, že je listem mas, které mohou vyjádřit názor, využívá zpráv ze Spojených států, aby ukázalo, že tamější obyvatelé nemohou projevit nesouhlas. „*Policie zatkla 12 pacifistů, kteří v newyorském přístavu protestovali proti plavbě amerického torpédoborce do Vietnamu.*“¹⁶⁷ „*Manifestanti* (bývalí američtí vojáci z Vietnamu a míroví pracovníci – poznámka D. H.), *mezi nimiž byli i četní lékaři a ošetřovatelky v uniformách, žádali skončení války ve Vietnamu a projevili solidaritu s americkým vojenským lékařem H. Levym, který byl začátkem června odsouzen k třem letům vězení, protože odmítl službu ve Vietnamu.*“¹⁶⁸

¹⁶⁷ ČTK. Demonstrace proti špinavé válce. Jihovietnamští vlastenci pokračují v případech. Rudé právo. 8. 8. 1967, roč. 47, č. 217, s. 1.

¹⁶⁸ ČTK. Protiválečná manifestace. Rudé právo. 7. 8. 1967, roč. 47, č. 216, s. 3.

6 Jak Rudé právo informovalo o protestech černochů v Americe

S přihlédnutím ke skutečnosti, že za sledované období červenec a srpen 1967 přineslo Rudé právo větší počet článků, rozhodla jsem se pro větší přehlednost rozdělit tuto kapitolu na dvě části: červenec a srpen.

6.1 Informování o černošských protestech v Rudém právu v červenci 1967

První zmínku o černošských nepokojích přineslo Rudé právo hned v první červencový den. Na straně sedm otisklo krátké oznámení Československé tiskové kanceláře (ČTK) o pokračování několikadenních černošských nepokojů v Buffalu ve státě New York. „*Policie zatkla asi 100 osob při srážkách mezi bělochy a černochy. Při nepokojích bylo zraněno asi 18 lidí.*“¹⁶⁹ Po tomto krátkém článku následovala pětidenní odmlka v informování o černošských protestech. S tímto tématem se ústřední tiskový orgán Komunistické strany Československa přihlásil opět 6. července krátkou zprávou ČTK zařazenou na stranu sedm do rubriky 24 hodin v zahraničí. „*Ve státě Louisiana zatkla americká policie 58 černochů. Ti byli obviněni, že uspořádali protestní pochod bez povolení.*“¹⁷⁰

Větší pozornost věnuje list další akci amerických černochů umístěním článku na titulní stranu svého vydání a označením velkým titulkem „*Slzným plynem proti černochům.*“¹⁷¹ Menší podtitulek zní „*Černošské obyvatelstvo USA protestuje proti špatným životním podmínkám.*“¹⁷² Tím, že Rudé právo zvolilo za hlavní titulek oznámení o způsobu, jakým je proti demonstrantům postupováno (a do podtitulku doplnilo podstatu protestu), poutá deník pozornost čtenářů a poukazuje na tvrdé jednání policie nepřátelského politického systému vůči svým obyvatelům, kteří po své zemi žádají „jen“ lepší zacházení a důstojnější životní podmínky. Hned v první větě je zdůrazněno, že policie nereagovala na protesty řádným zakročením, ale demonstranty napadala. „*Slzným plynem a obušky napadli policisté v neděli v americkém městě Kansas City rozbouřený zástup asi 200 - 300 černochů, kteří se proti útoku policie*

¹⁶⁹ ČTK. Černošské nepokoje v Buffalu pokračují. Rudé právo. 1. 7. 1967, roč. 47, č. 179, s. 7.

¹⁷⁰ ČTK. 24 hodin v zahraničí. Rudé právo. 6. 7. 1967, roč. 47, č. 184, s. 7.

¹⁷¹ ČTK. Slzným plynem proti černochům. Rudé právo. 11. 7. 1967, roč. 47, č. 189, s. 1.

¹⁷² Tamtéž.

bránili kamením.“¹⁷³ Článek dále informuje o střetech v dalších amerických městech (Tampa a Waterloo), kde předseda Národního sdružení na obranu barevného obyvatelstva R. Wright osvětlil důvod pro protesty černochů. „Černošské nepokoje vznikly jako protest proti špatným bytovým podmínkám, v nichž černoši žijí, a proti porušování občanských práv ze strany bělochů.“¹⁷⁴

Po několika málo dnech se v Rudém právu objevuje krátké agenturní oznámení o dalších rasových nepokojích ve městě Newark, otištěné v rubrice Telegramy ze světa. Zatčení černého taxikáře, o kterém tato zpráva informuje, předznamenalo další vlnu rasových bouří v Newarku a ostatních městech státu New Jersey. Po celý následující týden se na titulní straně Rudého práva pravidelně objevují další zprávy o dění v Newarku, kde dochází ke střetům protestujících černochů s policií. V titulcích a podtitulcích se stále objevuje Newark. „Černošské nepokoje pokračují. Napjatá situace ve městech Newarku a Hartfordu.“¹⁷⁵ „Už jedenáct obětí nepokojů v Newarku.“¹⁷⁶ „20 mrtvých v Newarku. Miliónové škody za pět dní nepokojů.“¹⁷⁷ V polovině července přináší Rudé právo informace o výsledcích zásahu policie proti černošským demonstrantům. „V Newarku ve státě New Jersey došlo ve čtvrtek večer k dalším černošským nepokojům. Policie oznámila, že zatím zatkla 425 osob, tři černoši byli zabiti a více jak 300 osob bylo zraněno. Další vážné černošské nepokoje trvají již druhý den i v Hartfordu ve státě Connecticut, kde ve středu napadla policie asi 200 pokojně shromážděných černochů.“¹⁷⁸ Aby předešla konstatování nevyvolávala dojem, že jen policie je původcem potyček s černochoy při protestních akcích, uvádím následující úryvek z článku Rudého práva. „Na střechách Newarku zřídila Národní garda palebná postavení s kulometry, aby mohla čelit ostřelovačům z řad vzbouřenců, kteří se zaměřují na policisty a požárníky.“¹⁷⁹ Mohla by ale zaznít připomínka, že v citaci nejsou jasně označení černoši jako vzbouřenci, kteří útočí na strážce pořádku. Všechny články zaměřené na nepokoje v Newarku hned v úvodu upozorňují na počet lidských obětí, převážně černošských. „Celková dosavadní bilance těchto událostí je tragická: 20 mrtvých, z toho 18 černochů, několik set raněných, přes tisíc uvězněných.“¹⁸⁰

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ ČTK. Slzným plynem proti černochům. Rudé právo. 11. 7. 1967, roč. 47, č. 189, s. 1.

¹⁷⁵ ČTK. Černošské nepokoje v USA pokračují. Rudé právo. 15. 7. 1967, roč. 47, č. 193, s. 1.

¹⁷⁶ ČTK. Už jedenáct obětí nepokojů v Newarku. Rudé právo. 16. 7. 1967, roč. 47, č. 194, s. 1.

¹⁷⁷ ČTK. 20 mrtvých v Newarku. Rudé právo. 17. 7. 1967, roč. 47, č. 195, s. 1.

¹⁷⁸ ČTK. Černošské nepokoje v USA pokračují. Rudé právo. 15. 7. 1967, roč. 47, č. 193, s. 1.

¹⁷⁹ ČTK. 20 mrtvých v Newarku. Rudé právo. 17. 7. 1967, roč. 47, č. 195, s. 1.

¹⁸⁰ Tamtéž.

Následujícího dne přibývají oběti. „Vlna rasových nepokojů, jež propukla ve městě Newarku ve státě New Jersey, si vyžádala podle posledních zpráv 24 mrtvých. Při srážkách s policií bylo zraněno téměř 1100 lidí, přes 1300 uvězněno a celková materiální škoda se odhaduje na pět miliónů dolarů.“¹⁸¹ K newarským událostem přineslo Rudé právo i první fotografii, stejně jako články převzatou od ČTK. Text pod fotografií popisuje scénu, kterou obrázek zachycuje. „Jedna z pouličních scén v Newarku v sobotu 15. července. Dva zadržení výtržníci, ozbrojení členové Národních gard na pozadí rozbitých výkladních skříní a zdemolovaných obchodů.“¹⁸²

Dne 19. července 1967 přineslo Rudé právo na straně 7 rozsáhlou reportáž Jiřího Hochmana v rubrice Od našeho washingtonského zpravodaje. Autor popisuje situaci v Newarku, kde už přestala hlavní vlna bojů, a situace ve městě se uklidnila. Přesto na místě zůstává v bdělosti policie a na každém rohu města legitimují každého kolemjdoucího příslušníci Národní gardy. „V těchto situacích je zpravidla dostatečnou legitimací bílá pokožka a slušné oblečení.“¹⁸³ Reportér popisuje otřesné životní podmínky černochů z Newarku. „Newark má asi 53 % černošského obyvatelstva a v tomto prostoru je jich namačkáno nějakých 20 000 – 30 000. Ale není to jisté. Statistiky jsou nepřesné. Zvláště dospělí muži se před úřady často zatajují, aby měla rodina „bez živitele“ větší naději na sociální podporu, ze které tu prý žije čtvrtina rodin. Je zde spousta dětí a situace je zoufalá: za poslední dva dny šel elektrický proud jen tři hodiny, zásoby potravin v lednicích se zničily (je trvale přes 30 stupňů tepla), byla přerušena dodávka vody i plynu, mnohde leží zranění a mrtví, o kterých se ještě neví.“¹⁸⁴ V reportáži je znovu připomenut fakt, že přestože černoši nesou svůj podíl na materiálních škodách ve městě, lidské oběti jsou výsledkem práce policie. „Černošští obchodníci si stěžují, že aspoň část obchodu na Springfield Avenue a v okolí nerozbili černoši, ale rozstřílela je policie a národní garda. Mnoho se mluví a píše o černých „snajperech“ – a určitě tady jsou – ale z 24 mrtvých je 22 černochů a má je na kontě policejní mašinérie.“¹⁸⁵ Autor se snaží popsat příčiny černošských problémů a vypočítat, kolik by vládu stála investice na zlepšení podmínek v černošských ghettech. Dostává se k následujícím číslům. „Podle názorů odborníků by bylo potřeba na rehabilitaci ghatt 20 miliard dolarů. Válka ve Vietnamu jen tento rok bude stát podle

¹⁸¹ ČTK. 24 mrtvých v Newarku. Rudé právo. 18. 7. 1967, roč. 47, č. 196, s. 1.

¹⁸² Tamtéž, s. 7.

¹⁸³ Jiří Hochman. Newark: Ještě jednou černošská válka. Rudé právo. 19. 7. 1967, roč. 47, č. 197, s. 7.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž.

*sdělení senátora Mansfielda nejméně 25 miliard dolarů.*¹⁸⁶ Na spojení s problematikou americké politiky ve Vietnamu naráží autor ještě jednou, když připomíná výrok předáka radikální složky černošského hnutí (Černé moci). *„Hnutí je odpovědí na politiku, která v cizině zachraňuje zboží, jehož je doma nedostatek – demokracii.*“¹⁸⁷ Spojením černošských problémů s problematikou americké účasti ve válce ve Vietnamu říká komunistické Rudé právo svým čtenářům, jak špatná je politika imperialistického státu, který se v obrovském rozsahu a navíc neúspěšně vnucuje do záležitostí komunistického státu a snaží se ho zlomit, aniž by byl schopný vyřešit si na domácí půdě své vlastní problémy, které dosahují nezanedbatelných rozměrů.

V následujících dvou dnech přineslo Rudé právo menší zprávy o vypuknutí dalších nepokojů v mnoha amerických městech. Příslušné orgány řeší situaci opět pouze nasazením policie a povoláním národní gardy. Ideologicky Rudému právu přichází vhod vyjádření Rapa Browna, předsedy Studentského koordinačního výboru pro nenásilnou akci, který vyslovuje nesouhlas s politikou amerického prezidenta a jeho neschopností řešit rasový problém jinak než nasazením armády proti černochoům. *„Prezident Johnson nemůže nadále počítat s podporou černošských voličů v prezidentských volbách v roce 1968, protože minulý týden nabídl newarským úřadům k potlačení nepokojů federální jednotky.*“¹⁸⁸ Vládní linii řešení rasových problémů a způsob reagování na protesty černochoů využilo Rudé právo hned druhý den otisknutím velkého titulku *„Střelba do černochoů v USA. Rasové nepokoje i v Minneapolisu“.*¹⁸⁹ Pravdivost titulku a násilný zásah policie proti černochoům potvrzuje i následující obsah zprávy. *„Nepokoje vypukly, když jistý majitel baru postřelil černochoa. Davy rozzuřených černochoů napadly několik obchodů a házely zápalné láhve, které ve městě vyvolaly na 30 požárů. Policie použila proti výtržníkům střelných zbraní. Starosta města požádal o pomoc národní gardu.*“¹⁹⁰

Další série článků v Rudém právu reaguje na černošské nepokoje v Detroitu, které za sebou nechávaly ohromné materiální škody, ale hlavně lidské oběti a tisíce zatčených, což oznamovaly i titulky článků z titulní strany deníku. *„Černošské nepokoje v Detroitu. Téměř tisíc lidí zraněno – přes 1000 zatčeno. Do Detroitu povolány tanky a*

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Jiří Hochman. Newark: Ještě jednou černošská válka. Rudé právo. 19. 7. 1967, roč. 47, č. 197, s. 7.

¹⁸⁸ ČTK. Konference o „černé moci“ v USA. Rudé právo. 22. 7. 1967, roč. 47, č. 200, s. 1.

¹⁸⁹ ČTK. Střelba do černochoů v USA. Rudé právo. 23. 7. 1967, roč. 47, č. 201, s. 1.

¹⁹⁰ Tamtéž.

vyhlášen výjimečný stav.“¹⁹¹ K takové bilanci opět pomohla policie. „V černošské čtvrti Detroitu demonstrovalo v neděli několik tisíc černochoů po bitce mezi černošským obyvatelstvem a policií, která se strhla při policejní razii v baru navštěvovaném převážně černochoy. K potlačení demonstrace bylo nasazeno 600 policistů, 600 příslušníků národní gardy a 200 vojáků. Ve městě byl vyhlášen výjimečný stav. Do Detroitu dorazilo již přes sedm tisíc příslušníků národní gardy na žádost guvernéra státu Michigan George Romneyho. Byly povolány také tanky.“¹⁹² Pokračování článku na straně 7 hovoří o nepokojích, které probíhají v dalších městech několika amerických států. „Odevšad jsou hlášeny vážné srážky černochoů s policií, mnoho individuí využívá situace k drancování.“¹⁹³ O dalším vývoji v Detroitu podávají dostatečnou informaci rozsáhlé titulky a podtitulky Rudého práva. „Detroit – ohnisko rasových bouří v USA. Dosavadní bilance: 23 mrtvých, přes 1 000 raněných, 3 000 osob zatčeno, 600 požárů ve městě. 5 000 výsadců na pomoc policii. Nepokoje v dalších amerických městech. Ostrá kritika republikánů na adresu prezidenta Johnsona.“¹⁹⁴ V pokračování článku na straně 7 otisklo Rudé právo nic neříkající slova prezidenta Johnsona o konkrétních opatřeních, která by začala řešit rasovou problematiku, a zamezila tak propukání dalších nepokojů. Prezident prohlásil, že „budou činěna veškerá opatření, aby se zamezilo dalšímu rozšiřování nepokojů. Nebudeme trpět bezpráví, nebudeme trpět násilí.“¹⁹⁵ Ústředí tiskový orgán KSČ otištěním těchto slov ukazuje na prezidenta nepřátelské země, který nemá jasnou představu v řešení domácího problému, který postupně prorůstá velkou část jeho země. Prezidentovy neschopnosti si všímá i stále větší množství jeho politických kolegů. „Vedoucí představitelé republikánské strany v pondělí kritizovali prezidenta Johnsona a jeho vládu, že nejsou dosti rozhodní, aby se s těmito problémy vypořádali. V prohlášení republikánské strany se praví, že ve Spojených státech se začíná rychle rozmáhat anarchie.“¹⁹⁶

K detroitské situaci přináší Rudé právo další článek v rubrice Od našeho washingtonského zpravodaje. Autor příspěvku Jiří Hochman hned v úvodu konstatuje, kam dospělo dlouhodobé neřešení černošské problematiky. „Všechny dosavadní zprávy, jež přicházejí ze Spojených států o šířících se rasových nepokojích a bojích, nasvědčují

¹⁹¹ ČTK. Černošské nepokoje v Detroitu. Rudé právo. 25. 7. 1967, roč. 47, č. 203, s. 1.

¹⁹² ČTK. Černošské nepokoje v Detroitu. Rudé právo. 25. 7. 1967, roč. 47, č. 203, s. 1.

¹⁹³ Tamtéž, s. 7.

¹⁹⁴ ČTK. Detroit – ohnisko rasových bouří v USA. Rudé právo. 26. 7. 1967, roč. 47, č. 204, s. 1.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 7.

¹⁹⁶ Tamtéž.

tomu, že letošní „horké léto“ bude daleko horší a delší, než bylo období krize v losangeleské čtvrti Wattsu v srpnu 1966, a to jak co do počtu obětí, tak i co do hmotných škod. „Černý požár“ jakoby přeskakoval z jednoho města do druhého.“¹⁹⁷ Redaktor v článku popisuje prezidentovu taktiku, který neudržitelnou situaci ve městě řeší stejným způsobem, jakým zamýšlí vyřešit situaci ve Vietnamu. Řešení vidí ve větším a větším nasazování vojáků se zbraní v ruce. „Stávající situace v Detroitu už není pro USA žádná malá aféra. Jediný washingtonský ranní list Post ve středu vyšel s palcovým titulkem „Partyzánská válka v Detroitu“ a sděluje, že do akce byly na prezidentův rozkaz nasazeny jednotky 101. výsadkové brigády federální armády, která prošla ohněm vietnamské války a kterou přepravily do Detroitu helikoptéry. Helikoptéry jsou v Detroitu používány stejně jako ve Vietnamu.“¹⁹⁸ Vysvětlení pokračuje na straně sedm. „Nad hořícími bloky těch částí Detroitu, kde se bojuje, patrolují ve výšce mezi 50 a 100 metry helikoptéry vyzbrojené kulometry, které napadají domy, v nichž se černoši brání frontálnímu útoku armády, národní gardy, policie a četnictva.“¹⁹⁹ Autor článku ideologicky využívá těchto nastalých událostí, aby opět poukázal na neschopné americké nejvyšší politické vedení. Prezident Johnson se ve své demokratické zemi snaží svůj nespokojený lid porazit stejnými nedemokratickými silovými prostředky, jakými se v komunistické zemi (severním Vietnamu) snaží nastolit právě demokratické hodnoty a způsob demokratického života. Redaktor Hochman připomíná čtenářům Rudého práva slova samotného prezidenta, který přenáší Vietnam do ulic Detroitu, aby pošpinil svého možného konkurenta v prezidentských volbách v roce 1968. „Prezident prohlásil, že nasadil federální jednotky jen proto, že události se vymkly z ruky guvernérovi Romneymu.“²⁰⁰ V závěru rozsáhlého článku konstatuje, že i USA dochází, jak se na ně kvůli řešení černošských událostí dívá okolní svět. „Vládním kruhům je jasné, že tyto události značně poškozují prestiž USA v zahraničí. Ukazují totiž, že USA sice s velkou pompou nabízí pomoc napravo nalevo, ale přitom nejsou schopny účinně odstraňovat sociální příčiny těžkého postavení vlastních černošských obyvatel.“²⁰¹

Washingtonský zpravodaj napsal článek o pokračujících nepokojích v Detroitu pro Rudé právo ze dne 28. července 1967. Situace v Detroitu se i přes nasazení federální armády zhoršila a nepokoje vypukly i v dalších deseti velkých městech Ameriky.

¹⁹⁷ Jiří Hochman. „Černý požár“ v řadě amerických měst. Rudé právo. 27. 7. 1967, roč. 47, č. 205, s. 1.

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 7.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ Tamtéž.

V Detroitu se oběti počítají na desítky, z nichž většinu tvoří černoši. Velké obavy panují už i v hlavním městě. „*Úřady sledují s velkými obavami neklidnou atmosféru v hlavním městě Washingtonu, kde žije skoro půl milionu černochoů (60 % obyvatelstva federálního distriktu), i když tu dosud k žádným vážnějším nepokojům nedošlo.*“²⁰² Článek je na straně jedna doplněn fotografií od ČTK-UPI, jejíž obsah vystihuje popisek. „*Na telefoto je zachycen příslušník národní gardy, který sestřelil jednoho z ostřelovačů, kteří řádí ve městě. Agentura hlásí, že jednotky nasazené proti černochoům užívají v boji proti ostřelovačům automatických pěchotních zbraní.*“²⁰³ Autor dodává, že i černoši mají v rukou zbraně.

S blížícím se koncem měsíce otisklo Rudé právo článek, jehož titulek hlásá „*Johnson vyhlásil opatření proti rasovým bouřím*“.²⁰⁴ Přesto je znění titulku negativně namířeno proti prezidentovi. Upozorňuje čtenáře komunistického listu, že prezident neřeší dlouhodobě problematickou situaci relevantními kroky, ale vyhláší jen další opatření, jak zamezit průvodnímu jevu, který celosvětově ukazuje na hluboce zakořeněné problémy v domácí americké sociální politice. „*Prezident Johnson pronesl ve čtvrtek večer televizní projev, v němž odsoudil rasové bouře v řadě amerických měst, a vyhlásil nová opatření, která mají zabránit vzniku dalších nepokojů. Oznámil vytvoření poradní komise, která bude zkoumat původ nynějších rasových nepokojů, a doporučí opatření, která by měla zabránit, aby se podobné výtržnosti v budoucnu opakovaly.*“²⁰⁵ Na těchto řádcích je vidět ideologický záměr Rudého práva, které chce říci svým čtenářům následující. Prezident kapitalistické země sice odsuzuje rasové bouře, ale není s to jako hlava státu podniknout jasná opatření, která by příčinám nepokojů zamezila a přinesla důstojné životní podmínky všem americkým obyvatelům bez rozdílu barvy pleti tak, jak by tomu mělo v demokratické společnosti být. Prezident Johnson nechce vidět příčiny rasových nepokojů v jím uplatňované politice, a tak ustavuje další a další komise, které zřejmě mají najít jiný původ problémů právě v řadách černošského obyvatelstva. V pokračování článku na straně sedm autor podává stručně informaci o situaci ve městech, kde se bojovalo v uplynulých dnech, a o místech, kde došlo k rasovým nepokojům, ovšem menšího rozsahu, než o jakých jsme dosud četli.

²⁰² Od našeho zpravodaje. Rasové nepokoje se šíří do dalších měst USA. Rudé právo. 28. 7. 1967, roč. 47, č. 206, s. 1.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ ČTK. Johnson vyhlásil opatření proti rasovým bouřím. Rudé právo. 29. 7. 1967, roč. 47, č. 207, s. 1.

²⁰⁵ Tamtéž.

Poslední článek tohoto měsíce nese titul „*Rasové bouře v USA krvavě potlačeny*“.²⁰⁶ Na svých řádcích informuje komunistický deník o celkových škodách rasových nepokojů. „*Podle posledních zpráv si rasové bouře v amerických městech vyžádaly životy 70 osob. Při nepokojích bylo zraněno na 5 000 lidí.*“²⁰⁷ Podíl na těchto vysokých číslech mají nejprudší boje v Detroitu. „*Kromě 39 mrtvých a mnoha set zraněných, které si nepokoje vyžádaly, vznikly mnohamiliónové materiální ztráty.*“²⁰⁸

6.2 Informování o černošských protestech v Rudém právu v srpnu 1967

V informování o černošských nepokojích probíhajících ve Spojených státech amerických pokračovalo Rudé právo hned první srpnový den a tím plynule navázalo na vývoj událostí v předchozím měsíci. Návaznost potvrzuje i titulek prvního srpnového článku „*Pokračování horkého léta. Přestřelky v Milwaukee*“.²⁰⁹ I nadále komunistický deník částí titulku upozorňuje na násilnosti, jež jsou průvodním jevem rasových nepokojů a mají čtenáře citově upoutat. Kratší zpráva převzatá od zpravodajské agentury ČTK přináší informaci o vypuknutí menších nepokojů v Milwaukee a Portlandu. V Milwaukee se ale v noci situace zhoršila a „*při přestřelkách mezi policií a mladými černochoy bylo zraněno 12 policistů, z nichž jeden zranění podlehl. Přes 45 civilních osob bylo ošetřeno v nemocnicích, z nich jedna žena zemřela.*“²¹⁰ Touto pasáží Rudé právo upozorňuje na fakt, že neřešení pozadí problému ze strany vlády a prezidenta Spojených států se čím dál více obrací proti státním orgánům a přibývá obětí i z řad policistů. Protestující berou do rukou zbraně, které proti nim byly použity, a brání se způsobem, jaký jim byl vnucen. Násilí potlačované násilím se obrátilo jen v další násilí.

Následujícího dne přináší Rudé právo informaci o naplnění obav úřadů hlavního města USA.²¹¹ „*Plenění ve Washingtonu. Rasové nepokoje v USA postihly v úterý i hlavní město Washington.*“²¹² Převážně mladá černošská generace je stále agresivnější. „*V černošské čtvrti, pouhé dva kilometry od Bílého domu, procházely skupiny mladých*

²⁰⁶ ČTK. Rasové bouře v USA krvavě potlačeny. Rudé právo. 30. 7. 1967, roč. 47, č. 208, s. 11.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ ČTK. Pokračování horkého léta. Přestřelky v Milwaukee. Rudé právo. 1. 8. 1967, roč. 47, č. 210, s. 1.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ O obavách washingtonských úředníků informovalo Rudé právo dne 28. července 1967.

²¹² ČTK. „Horké léto“ v USA trvá. Plenění ve Washingtonu. Rudé právo. 2. 8. 1967, roč. 47, č. 211, s. 1.

*černochů, kteří vytloukali okna a výkladní skříně a házeli po policistech a požárnících kamením.*²¹³

Článek označený titulkem a podtitulkem „*Rasové nepokoje v dalších městech USA. FBI nemá důkazy o „černošském spiknutí*“²¹⁴, přináší na straně 7 stručné shrnutí průběhu nejzávažnějších rasových bouří v několika městech USA a informuje o současné situaci ve městech. Znovu se vrací k Detroitu, kde se situace po „*nejkrvavějším týdnu v poválečných amerických dějinách*“²¹⁵ zvolna uklidňuje. Konec článku je graficky oddělen a s domicilem Washington informuje o činnosti zvláštní komise pro vyšetřování občanských nepokojů, kterou ustanovil prezident Johnson na základě detroitských událostí. Ta si vyslechla projev ředitele FBI Edgara J. Hoovera. „*Jak sdělil předseda komise guvernér Otto Kerner zástupcům tisku, prohlásil Hoover, že FBI nemá žádné důkazy o černošském spiknutí, které by bylo v pozadí nynějších rasových nepokojů.*“²¹⁶ Tímto sdělením Rudé právo opět ideologicky využívá politiky USA praktikované proti černochům. Citace dokazuje fakt, že prezident imperialistického státu nasadil tajnou službu FBI, aby mu přinesla důkazy o tom, že rasové nepokoje jsou důkazem naplánovaného spiknutí. Nejvyšší vedení Ameriky si není schopné připustit fakt, že pochybilo, a přijmout za důsledky svého jednání s lidmi černé pleti odpovědnost. Ústřední tiskový orgán vedoucí strany Československa interpretuje svým čtenářům výše citovanou informaci tak, aby si uvědomili, že socialistický systém se daleko lépe umí postarat o své obyvatele a reagovat na jejich potřeby. Země, která se prohlašuje za nositele demokracie a ukázkou největší vyspělosti, se neumí postarat o majoritní menšinu obyvatelstva, neumí ji začlenit do společnosti, zrovnoprávnit její postavení a když se rozhodne bojovat za svá práva a vyjádří veřejně kritiku, je nedemokraticky násilně zatlačovaná zpět na své místo.

V následujících třech vydáních Rudého práva se čtenáři nedozví v podstatě nic překvapujícího, jelikož situace se na různých místech Ameriky neustále opakuje. Dochází k dalším střetům policie s černochy, kteří při nich umírají, což dokazuje titulek „*Další černoši zastřeleni v USA*“.²¹⁷ Nad tímto titulkem list otisknul ideologicky výmluvnou fotografii převzatou od západoněmeckého časopisu Stern. Fotografie byla

²¹³ ČTK. „Horké léto“ v USA trvá. Plenění ve Washingtonu. Rudé právo. 2. 8. 1967, roč. 47, č. 211, s. 1.

²¹⁴ ČTK. Rasové nepokoje v dalších městech USA. Rudé právo. 3. 8. 1967, roč. 47, č. 212, s. 7.

²¹⁵ ČTK. Rasové nepokoje v dalších městech USA. Rudé právo. 3. 8. 1967, roč. 47, č. 212, s. 7.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ ČTK. Další černoši zastřeleni v USA. Rudé právo. 4. 8. 1967, roč. 47, č. 213, s. 7.

pořízena při nepokojích v Newarku a zobrazuje zakrváceného černocho s rukama nad hlavou, za nímž stojí bílý policista a pravděpodobně černocho zatýká.

Titulní strana Rudého práva ze dne 8. srpna 1967 mimo jiné vyzdvihuje fakt, že situace v amerických městech, která se stala příčinou rasových nepokojů, se s velkou pravděpodobností stane předmětem prezidentské předvolební kampaně v následujícím roce 1968. V celém článku, jenž obsahuje více částí uvedených různým domicilem, se také spojuje otázka černochoů a Vietnamu. Kandidát na prezidenta a newyorský senátor R. Kennedy prohlásil, že *„je stále obtížnější vést účinně válku ve Vietnamu a zároveň válku proti chudobě. Přednost podle něj musí mít vnitřní americké problémy.“*²¹⁸ S domicilem New York se čtenáři dočtou o demonstraci, na níž předseda Studentského koordinačního výboru pro nenásilné akce a přední mluvčí hnutí za černou moc Rap Brown vyzval demonstranty, *„aby se ozbrojili proti bělošskému spiknutí“*.²¹⁹ Brown dále vyjádřil názor, že *„válka ve Vietnamu je příkladem spiknutí k vyhlazení černochoů – 30 % ztrát amerických ozbrojených sil ve Vietnamu nesou černoši. Brown označil rasové nepokoje posledních dnů za generální zkoušku na revoluci.“*²²⁰ Tyto řádky poskytují nahlédnutí amerického pohledu na černochoy. Ve vietnamské válce bojují a umírají za imperialistické ideály, ale doma se jim těch samých ideálů nedostává. S posledním domicilem Detroit komunistický deník potvrzuje velkou míru násilí, které se policie při nepokojích dopouštěla na černoších. *„Dva detroitští policisté byli v pondělí zatčeni a obviněni z vraždy tří černochoů při nedávných rasových nepokojích v Detroitu. Byli ve skupině, která 26. června 1967 prohledávala motel na okraji města a pátrala po skrytých ostřelovačích. Po policejní prohlídce byla na místě nalezena těla tří černošských mladíků. Žádná z mrtvol neměla u sebe střelnou zbraň.“*²²¹

Poté, co politické špičky přiznaly, že se téma černochoů a řešení jejich problému stane významným bodem americké předvolební prezidentské kampaně, přichází Rudé právo s článkem, jehož titulek si klade otázku: *„Strach z černé síly?“*²²² V článku se hovoří o strachu úřadů z *„rostoucího hnutí černých obyvatel proti bělošské nadvládě“*, který vyplývá z nedávných událostí v Newarku, jehož podobu autor článku přirovnává k

²¹⁸ ČTK. Kennedy a Dirksen: Dozvuky rasových bouří napřesrok o volbách. Rudé právo. 8. 8. 1967, roč. 47, č. 217, s. 1.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Tamtéž.

²²² ap. Strach z „černé síly? Rudé právo. 9. 8. 1967, roč. 47, č. 218, s. 7.

„Varšavě v roce 1944 nebo Berlínu v květnu 1945“.²²³ Zvolená slova (bělošská nadvláda) a výše zmíněná přirovnání dávají čtenáři ideologicky najevo, že situace v Americe připomíná hrůzy druhé světové války. Americká vláda podniká různé kroky proti černošským vůdcům. Mluvčí amerického ministerstva zahraničí oznámil, že „*vůdci černošského hnutí Black Power (černá síla) Stokely Carmichaelovi bude odňat pas pro cestování do zahraničí. Stalo se tak zřejmě na základě účasti Carmichaela na havanské konferenci Organizace latinskoamerické solidarity. Carmichaelův pas bude označen razítkem „platný jen pro návrat do Spojených států“.*“²²⁴

Druhého dne se Rudé právo vrací k případu obviněných policistů z vražd černošských mladíků. Ti byli nakonec propuštěni z vězení na kauci. Naproti tomu list informuje, že propuštění z vězení na kauci „*bylo povoleno i dvěma mladým černošům obviněným ze zabití policisty*“.²²⁵ Článek dále pojednává o chystané změně americké legislativy. „*Republikánští členové Kongresu ve spolupráci s jižními demokraty prosadili řadu dodatků k vládou navrhovanému zákonu o potírání zločinnosti, které z tohoto zákona učiní zbraň proti černošskému hnutí.*“²²⁶ Namísto toho, aby se Kongres zabýval legislativou upravující životní podmínky barevného obyvatelstva k lepšímu, jedná o zákonech, které upraví jejich situaci k horšímu. Vláda si připravuje legislativní prostor pro další kroky, jež bude moci podniknout pro vytlačení černošů z ulic, kde se snaží domoci základních občanských práv a rovného zacházení. Ke konci článku Rudé právo zprostředkovává čtenářům myšlenku americké tiskové agentury Associated Press, která hovoří o zásadním poškození americké prestiže v zahraničí. „*Dokonce i mezi přáteli USA se projevuje tendence spojovat rasový neklid s americkou válkou ve Vietnamu. Říkají, že stát, který nedokáže uchovat mír ve vlastní zemi, to sotva dokáže v místech vzdálených deset tisíc mil.*“²²⁷

Po několik následujících dnů přináší Rudé právo zprávy o místech, kde došlo k méně vážným rasovým nepokojům. Černoši neustávají ve svém boji za občanská práva a stále vychází do ulic. V polovině srpna začíná Rudé právo informovat o průběhu desetidenního pochodu černošů proti rasové diskriminaci. Pochod začal ve městě

²²³ ap. Strach z „černé síly? Rudé právo. 9. 8. 1967, roč. 47, č. 218, s. 7.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ ČTK. Po rasových bouřích v USA. Rudé právo. 10. 8. 1967, roč. 47, č. 219, s. 7.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ Tamtéž. Zde je zajímavé povšimnout si označení „americká válka ve Vietnamu“. Přívlastkem „americká“ se zde dává najevo, že konflikt ve Vietnamu už pozbyl původního záměru zachránit Vietnam od komunismu, ale stal se nástrojem, díky kterému si Amerika snaží dokázat schopnost zvítězit v dlouhodobém boji.

Bogalusa a skončí v hlavním městě státu Louisiana Baton Rouge, „*kde bude 20. srpna uspořádána velká masová demonstrace proti diskriminaci při přijímání černochoů do práce*“.²²⁸ Toho dne přineslo Rudé právo vyjádření bojovníka za lidská práva Martina Luthera Kinga, který za hlavní příčiny nedávných rasových nepokojů v Detroitu, Newarku a dalších městech označil „*špatné hospodářské podmínky, špatné bydlení a rasové předsudky mnoha bělochů*“.²²⁹ O protestním průběhu pochodu informoval komunistický deník i 18. srpna. „*Skupina několika desítek černochoů, kteří už sedmý den pochodují, byla napadena v městečku Satsuma bílými rasisty*“.²³⁰ Toho dne se čtenáři deníku v článku dále dočtou o průběhu newyorské konference, na níž se představitelé policie z New Yorku zabývali rasovými nepokoji. Vina za rasové nepokoje byla svalována na „*politické vůdce, kteří zakolísali v době, kdy bylo třeba uplatňovat zákon, a zabraňovali policii, aby plnila svou povinnost*“.²³¹ S dalšími informacemi se Rudé právo odvolává na komentář sovětské agentury TASS. Podle ní „*se autoři předešlého prohlášení odvolávali na zákony především proto, aby odvrátili pozornost od krutostí, jichž se policie při potlačování nedávných nepokojů v Newarku, Detroitu a dalších městech dopustila*“.²³² Těmito řádky se potvrzuje skutečnost, že způsob, jakým ústřední tiskový orgán KSČ prezentoval rasové nepokoje, je shodný s názorem sovětským. Po grafickém oddělení pokračuje článek sdělením o schválení návrhu zákona o občanských právech ve Sněmovně reprezentantů. Návrh musí schválit ještě Senát, ale očekává se, že „*jižanští rasisté, kteří představují v Senátu značnou sílu, se budou snažit, aby zákon neprošel*“.²³³

Poslední zprávu, která za sledovaný srpen 1967 vyšla, zařadilo Rudé právo již ne jako samostatný článek, ale otisklo ji na straně 7 v rubrice 24 hodin v zahraničí. Jednalo se o krátké sdělení o počínání černošských extremistů, kteří „*v městě New Haven ve státě Connecticut zakládali požáry*“.²³⁴ Tím, že již předchozí dva dny věnovalo Rudé právo informování o černošských nepokojích méně místa, dával list najevo snižující se zájem o tyto události. Od 23. srpna 1967 se do konce tohoto měsíce neobjevil jediný člán

²²⁸ ČTK. Rasové nepokoje v Holdenu. Pochod černochoů střediskem Kukluxklanu. Rudé právo. 17. 8. 1967, roč. 47, č. 226, s. 1.

²²⁹ ČTK. Rasové nepokoje v Holdenu. Pochod černochoů střediskem Kukluxklanu. Rudé právo. 17. 8. 1967, roč. 47, č. 226, s. 1.

²³⁰ ČTK. Rasové nepokoje v USA neustávají. Rudé právo. 18. 8. 1967, roč. 47, č. 227, s. 1.

²³¹ Tamtéž.

²³² Tamtéž.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ ČTK. Po dvou nocích nepokojů. Rudé právo. 22. 8. 1967, roč. 47, č. 231, s. 7.

Závěr

Válka ve Vietnamu a černošské nepokoje v souvislosti s bojem za občanská práva jsou události, které ovlivnily americkou historii a dodnes ovlivňují americkou přítomnost. I dnes Amerika trpí tzv. „vietnamským syndromem“ a její zahraniční politika je ovlivňována největším válečným nezdarem v historii. Poprvé v amerických dějinách rozdělila zahraniční válka veřejnost a podryla autoritu jejího vedení. Stejně tak se i na počátku 21. století setkávají američtí černoši (a nejen oni) s rasovou diskriminací a nerovným zacházením v mnoha oblastech života.

Naše země v 60. letech budovala socialismus v čele s Komunistickou stranou Československa, jíž byla přiznána vedoucí úloha v zemi. Jako mocný nástroj k prosazování sovětské socialistické linie straně sloužil komunistický tisk, především ústřední tiskový orgán strany, deník Rudé právo, jehož počátky sahají do 20. let 20. století. V té době naše země a její vedení vnímalo Spojené státy americké jako příklad imperialistické, kapitalisticky založené země. Z toho důvodu jsem předpokládala, že Rudé právo ideologicky využije vietnamské války a občanských nepokojů, aby československému občanu ukázalo, že budování socialismu a Sovětský svaz jako vzor je tou správnou cestou.

Ideologicky Rudé právo využilo obou událostí, každé v jiném rozsahu, obou ale na stejném principu. V případě vietnamské války se komunistický deník více zaměřil na informování o samotném průběhu války. Očekávala jsem ve větší míře informování právě o protestech Američanů proti vietnamské válce, respektive americké angažovanosti v ní. Na základě zkoumání kontextově vázaných článků k protestům Američanů proti válce ve Vietnamu konstatuji, že Rudé právo této skutečnosti využilo jen v malé míře. V červenci 1967 přineslo Rudé právo pouze jeden článek o studentských protestech. Srpen byl co do počtu článků obsáhlejší, ale většinou se jednalo o krátká zmínění o protiválečných protestech, demonstracích a výstupech. Tato sdělení nebyla uvedena jako samostatné články s vlastním titulkem, ale byla obsažena v textu informujícím o vývoji bojů ve Vietnamu. Kromě jedné zprávy byly veškeré texty převzaté od Československé tiskové kanceláře (ČTK), což dokazuje menší zájem Rudého práva o takové události. Žádný článek kontextově vázaný k tématu válečných protestů nebyl článkem autorským. Kromě jednoho článku, který vyšel na titulní straně, zařadilo Rudé právo zbývající texty na stranu sedm (v Nedělním Rudém právu na stranu 11), která se věnovala zahraničnímu zpravodajství.

Demonstrací černochoů, kteří upozorňovali na svoji situaci a bojovali za základní lidská práva, si Rudé právo všímalo daleko více a oproti předešlé sledované události jich také daleko více ideologicky využilo. Více či méně obsáhlé články přinášel komunistický deník téměř každý den po oba sledované měsíce roku 1967. Většině z nich Rudé právo věnovalo vlastní místo, méně závažná sdělení zařadilo do zahraničních rubrik 24 hodin v zahraničí nebo Telegramy ze světa. Převážnou část textů převzalo Rudé právo též od zpravodajské agentury ČTK. Přesto bylo několik málo článků označeno redakční zkratkou redaktora Rudého práva (rt, ap). Svými obsáhlejšími reportážemi přímo z místa dění rasových nepokojů přinášel zahraniční zpravodaj Rudého práva Jiří Hochman osobitější pohled na tamní situaci. Právě jeho článků Rudé právo ideologicky využívalo, aby poukázalo na špatné životní podmínky majoritní menšiny (černochoů) v imperialistické společnosti, která se prezentuje jako nositelka demokracie, ale problémy na domácí scéně demokraticky vyřešit neumí.

Obsahem k tématu vázaných článků vyzdvihovalo Rudé právo politiku imperialistického státu, která se angažuje do problémů cizí země, aniž by si uměla zajistit spokojenost a pořádek na domácí půdě. USA chtěly do Vietnamu přivést demokracii, ale nebyly schopny zajistit základní demokratická práva ve své zemi. Rudé právo na tuto situaci velmi často upozorňuje a připomíná podmínky, ve kterých černoši v USA žijí, a vláda na ně nedokáže reagovat. Komunistický deník se staví na stranu černochoů a i těch, kteří protestují proti americké angažovanosti ve Vietnamu a vyjadřují nespokojenost, nesouhlas a odpor k zemi, v níž žijí, jelikož tím deník dává najevo, že je též proti této zemi. To potvrzuje obsah titulků u zkoumaných článků, jež vyvolává u čtenáře zděšení nad situací v USA: „policie napadla černochoy, slzným plynem proti černochoům, střelba do černochoů, bělošská nadvláda, americká agrese, bývalý americký voják se upálil, špinavá válka apod. Československému dělnictvu jsou neustále předkládána rostoucí čísla obětí vojáků ve Vietnamu, černochoů zastřelených či zraněných policií při demonstracích i obrovských materiálních škod. Rudé právo jimi hlásá, že lidu v kapitalistické zemi se dějí jen samá příkoří a imperialistická země obětuje jejich životy. Socialistický občan by si tedy měl vážit své země, které na lidu záleží.

V několika případech se obě události prolínají. Rudé právo informuje o tom, že angažování USA ve Vietnamu za účelem porazit socialistický režim přináší četné oběti v boji, kde Amerika nemá jasnou vizi a šanci uspět, jelikož komunistický severní

Vietnam s armádou sestavenou z disciplinovaného a dobře organizovaného lidu je neporazitelným soupeřem, a odčerpává obrovské množství peněz, které chybí na řešení domácích problémů. Navzdory zkušenosti z bojů ve Vietnamu, kdy USA vidí, že houževnatý vietnamský lid se nedá přemoci jakoukoliv formou násilí, snaží se USA na domácí scéně zlomit černé obyvatelstvo k poslušnosti stejným způsobem – nasazením násilí. Zprostředkováním takového obrazu zacházení amerických politiků s tamější společností Rudé právo hojně ideologicky využilo.

Rudé právo, ústřední tiskový orgán vládnoucí strany v Československu, využil událostí „horkého léta“ 1967, aby v československém lidu zakotvil představu, že imperialisticky a kapitalisticky založená země, jakou jsou Spojené státy americké, je špatným státním zřízením, které se neumí postarat o blaho svého národa, nedokáže mu poskytnout základní lidská práva a zajistit přijatelné životní podmínky (bydlení, vzdělání, práci).

Resumé

Fight of Afro-american Citizen for civil rights and protests of the Americans against the escalation of the USA in the Vietnamese war during the „hot summer“ 1967 (that means in July and August 1967) has as supposed become the subjekt of informing of the communist daily newspaper Rudé právo. According to the seriousness of the information Rudé právo has printed articles on the front page or on page number seven where foreign news used to have its place in the paper (foreign news was placed on page number 11 in Sunday Rudé právo newspapers). Extensive articles were Publisher separately as appropriate. Less important news was icluded into a column „24 hours abroad“ or „Telegrams from all over the Word“. Both events were ideologically based by Rudé právo newspapers to point at the bad policy of the iperialistic capitalistically based enemy. There were many wals to do it. Concerning these two events it was mainly the kontent of the articles hen the daily newspaper ideologically highlighted dissatisfaction of the public, and high-position politicians, with imperialistic policy. Moreover Rudé právo newspaper has used the location of articles and big headlines drawing attention at the violence towards black people to inform about the racial unrest by printing photographs that depicted the way the USA was controled by dissatisfaction and violence. All this means was ideologically supported by suitably chosen of language.

Použitá literatura

Prameny

Rudé právo (červenec – srpen 1967)

Archiválie Národního archivu z fondu 02/1

Sekundární literatura

BERÁNKOVÁ, Milena - KŘIVÁNKOVÁ, Alena - RUTTKAY, Fraňo. Dějiny československé žurnalistiky: Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944. 3. díl. Praha: Novinář, 1988.

BÝM, Petr. Vietnamská ekonomika dnes a zítra. Praha: Horizont, 1989.

COZLOVÁ, Lenka. Počátky americké angažovanosti ve vietnamském konfliktu. Praha: FSV UK, 2004.

COZLOVÁ, Lenka. Boj o občanská práva za prezidenta Johna F. Kennedyho. Praha: FSV UK, 2002.

DOLEJŠÍ, Vojtěch. Noviny a novináři. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963.

FREY, Marc. Dějiny vietnamské války: Tragédie v Asii a konec amerického snu. Litomyšl: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-468-9.

KING, Coretta Scott. Můj život s Martinem Lutherem Kingem. Praha: Vyšehrad, 1976.

KOŘÍNKOVÁ, Karolína. Vietnamská válka a srovnání přístupů Johnsonovy a Nixonovy administrativy k válečnému konfliktu ve Vietnamu. Praha: FSV UK, 2004.

KŘIVÁNKOVÁ, Alena - VARTÁL, Jozef. Dějiny československé žurnalistiky: Česká a slovenská žurnalistika v letech 1944 – 1987. 4. díl. Praha: Novinář, 1989. ISBN 80-7077-036-8.

ROVENSKÁ, Jana - ROVENSKÝ, Dušan. Americké horizonty. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0073-1.

RYSKOVÁ, Světlana. Martin Luther King. Praha: Horizont, 1988.

SCHLEYOVÁ, Nicole - BUSSEOVÁ, Sabine. Války USA: Kronika agresivního národa. Praha: Brána, 2004. ISBN 80-7243-226-5.

SKALSKÝ, Petr. Civil rights of afro-americans and segregation efore supreme court of United states prior to the civil rights movement. Praha: FSV UK, 2002

ŠITA, František. Vietnamská válka. Praha: Naše vojsko, 1983.

TINDALL, George B. - SHI, David E. Dějiny Spojených států amerických. Brno: Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-087-9.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rešerše článků kontextově vázaných k protestům Američanů proti válce ve Vietnamu (červenec – srpen 1967)

Příloha č. 2: Rešerše článků kontextově vázaných k rasovým nepokojům v USA (července 1967)

Příloha č. 3: Rešerše článků kontextově vázaných k rasovým nepokojům v USA (srpen 1967)

Příloha č. 1

Rešerše článků kontextově vázaných k protestům Američanů proti válce ve Vietnamu (červenec – srpen 1967)

(eš). Američtí studenti a Vietnam. Rudé právo. 14. 7. 1967, roč. 47, č. 192, s. 7.

Američtí studenti zaslali prezidentu Johnsonovi již druhý dopis, ve kterém je řečeno, že studenti nechtějí jít do Vietnamu bojovat se zbraní v ruce. Chtějí být případně povoláni do nebojových jednotek. Studenti plánují různé konference, kde chtějí svoji situaci projednávat a oznamují řadu protestních akcí proti válce ve Vietnamu.

(ČTK). Johnsonova tisková konference. Rudé právo. 1. 8. 1967, roč. 47, č. 210, s. 8.

Prezident vyřkl rozhodnutí, že USA hodlají pokračovat ve válce ve Vietnamu. Odmítl vzít v úvahu fakt, že víc jak polovina americké veřejnosti s válkou nesouhlasí a protestuje proti ní. Prezident se nechtěl vyjadřovat k navrhovanému zvýšení daní a potvrdil, že USA jsou schopny vést válku ve Vietnamu.

(ČTK). Protiválečná manifestace. Rudé právo. 7. 8. 1967, roč. 47, č. 216, s. 3.

Tisíce bývalých amerických vojáků a pracovníci mírových sborů protestují v New Yorku proti válce ve Vietnamu. Manifest trval dvě hodiny a účastníci vyjádřili solidaritu s lékařem, který byl odsouzen k vězení za odmítnutí nastoupit do Vietnamu.

(ČTK). Demonstrace proti špinavé válce. Jihovietnamští vlastenci pokračují v případech. Rudé právo. 8. 8. 1967, roč. 47, č. 217, s. 1.

V části článku s domicilem New York stručná zpráva o zatčení několika pacifistů, kteří protestovali proti plavbě amerického torpédoorborce do Vietnamu.

(Zpravodaj ČTK). List New York Times o vietnamské válce. Bludný kruh špinavé agrese USA. Rudé právo. 8. 8. 1967, roč. 47, č. 217, s. 7.

Americký list upozorňuje na hrůzně vypadající statistiky o amerických válečných ztrátách na životech i materiálních ztrátách. Vyzdvihuje vyjádření amerických pozorovatelů, kteří nevidí budoucnost úspěšné americké angažovanosti ve Vietnamu.

(ČTK). Senátor Fulbright proti válce ve Vietnamu. Rudé právo. 10. 8. 1967, roč. 47, č. 219, s. 7.

Na zasedání amerických advokátů v Honolulu kritizoval americký senátor způsob vedení války ve Vietnamu. Válka odčerpává prostředky na řešení domácích problémů.

(ČTK). Na protest proti válce ve Vietnamu. Bývalý americký voják se upálil. Rudé právo. 20. 8. 1967, roč. 47, č. 229, s. 11.

V Los Angeles se upálil mladý bývalý americký voják. Policie našla dopis, kde voják vyjadřuje svůj postoj proti válce ve Vietnamu a proti americkému kapitalistickému systému.

(ČTK). Na protest proti válce ve Vietnamu. Američtí biskupové proti válce ve Vietnamu. Rudé právo. 20. 8. 1967, roč. 47, č. 229, s. 11.

Několik předních církevních osobností podepsalo rezoluci za okamžité ukončení války ve Vietnamu. V ní také požadují zahájení jednání s Národní frontou osvobození.

(ČTK). R. Kennedy odsoudil americkou politiku ve Vietnamu. Rudé právo. 24. 8. 1967, roč. 47, č. 233, s. 7.

R. Kennedy vystoupil na konferenci odborových svazů v New Yorku a v rozhlasu. V obou vystoupeních vyjádřil obavy z faktu, že válka ve Vietnamu se stala válkou americkou.

(ČTK). Partyzánské rakety na základny USA. Mírový pochod přes Spojené státy. Rudé právo. 29. 8. 1967, roč. 47, č. 238, s. 7.

Pod domocilem San Francisko informace o chystání největší demonstrace proti válce ve Vietnamu. Jedná se o několikadenní mírový pochod ze San Franciska do Washingtonu. V článku další domicil – Washington – několik amerických politiků přiznalo, že z dopisů od voličů je patrný vzrůstající nesouhlas s válečnou politikou prezidenta Johnsona ve Vietnamu.

(ČTK). Za 24 hodin zničili jihovietnamští vlastenci osm mostů. Protesty proti americké agresi. Přípravují se podvody v jihovietnamských volbách. Rudé právo. 30. 8. 1967, roč. 47, č. 239, s. 7.

V článku informujícím převážně o dalších válečných operacích ve Vietnamu se objevila informace o zatím hladkém průběhu protiválečného pochodu ze San Franciska do Washingtonu. Účastníci mají za sebou první den pochodu. Malá delegace americké protiválečné organizace Boj žen za mír odletěla do VDR bez povolení od ministerstva zahraničních věcí USA.

Příloha č. 2

Rešerše článků kontextově vázaných k rasovým nepokojům v USA
(červenec 1967)

(ČTK). Černošské nepokoje v Buffalu pokračují. Rudé právo. 1. 7. 1967, roč. 47, č. 179, s. 7.

Zatýkání při srážkách mezi bělochy a černochoy, které ve městě pokračují už 3. den. Během nepokojů zraněny na dvě desítky lidí.

(ČTK). 24 hodin v zahraničí (rubrika). Rudé právo. 6. 7. 1967, roč. 47, č. 184, s. 7.
Ve státě Louisiana zatkla americká policie na 6 desítek černochoů. Ti byli obviněni, že uspořádali protestní pochod bez povolení.

(ČTK). Slzným plynem proti černochoům. Černošské obyvatelstvo USA protestuje proti špatným životním podmínkám. Rudé právo. 11. 7. 1967, roč. 47, č. 189, s. 1.
V Kansas City a v Tampě došlo ke střetu mezi policií a černochoy při nepokojích v ulicích měst. Ve městě Waterloo vznikly nepokoje jako protest černochoů proti špatným bytovým poměrům, ve kterých žijí, a proti porušování občanských práv ze strany bělochoů.

(ČTK). Rasové nepokoje. Rudé právo. 14. 7. 1967, roč. 47, č. 192, s. 1.
Další rasové nepokoje ve městě Newark ve státě New Jersey. Asi 300 černochoů se domáhalo vstupu na policejní stanici, kde byl jeden černošský taxikář zadržován. Zraněno 19 osob.

(ČTK). Černošské nepokoje v USA pokračují. Napjatá situace v městech Newarku a Hartfordu. Rudé právo. 15. 7. 1967, roč. 47, č. 193, s. 1.
V Hartfordu ve státě Connecticutu trvají druhým dnem nepokoje, kde policie napadla 200 pokojně shromážděných černochoů. V Newarku ve státě New Jersey nepokoje po rozšíření nepravdivé informací o tom, že policie usmrtila černošského taxikáře, kterého zadržela. Musela být povolána i Národní garda, jelikož situace využívají i běloši, kteří rabují a kradou. „Potyček s policií začali využívat extremističtí černošští představitelé, kteří vyzývají své černé spoluobčany k uchopení „černé moci“.“

(ČTK). Už jedenáct obětí nepokojů v Newarku. Rudé právo. 16. 7. 1967, roč. 47, č. 194, s. 1.

Pátý den trvající rasové nepokoje ve městě Newark mají na svém kontě 11 obětí, 325 zraněných a 700 zatčených. Škody na majetku přesahují několik miliónů dolarů. Nepokoje mohou být výsledkem snahy černých extremistů, kteří chtějí řešit rasovou nerovnoprávnost násilnými prostředky.

(ČTK). 20 mrtvých v Newarku. Miliónové škody za 5 dní nepokojů. Rudé právo. 17. 7. 1967, roč. 47, č. 195, s. 1.

Děsivá bilance rasových bouří v Newarku, které pokračují dál: 20 mrtvých (z toho 18 černochoů), několik set raněných, přes tisíc uvězněných. Škody na majetku odhadem několik miliónů dolarů. Výzvy k zachování klidu zůstávají bez odezvy. Ke střetům došlo i v Miami na Floridě.

(ČTK). 24 mrtvých v Newarku. Rasové nepokoje v USA. Rudé právo. 18. 7. 1967, roč. 47, č. 196, s. 1.

Počet mrtvých, zraněných a zatčených při rasových nepokojích v Newarku narůstá.

Nepokoje se přesunuly i do sousedního města Plainfield, kde černoši zabili bílého policistu po zprávě, že došlo k postřelení černocho. Vypukla i vlna vandalství jako v Newarku. Na straně sedm je článek doplněn fotografií převzatý od ČTK.

(ČTK). Plainfield dalším ohniskem nepokojů. Dohoda černošských zástupců s úřady. Rudé právo. 19. 7. 1967, roč. 47, č. 197, s. 7.

Zástupci černocho uzavřeli v Plainfieldu dohodu se starostou města a guvernérem New Jersey o stažení jednotek národní gardy a policie za hranici černošské čtvrti.

(Jiří Hochman). Newark: Ještě jednou černošská válka. Rudé právo. 19. 7. 1967, roč. 47, č. 197, s. 7.

Reportáž z Newarku po ukončení nepokojů. Autor pohlíží na příčiny nepokojů a problematiku černošského obyvatelstva nejen v Newarku.

(ČTK). Další rasové nepokoje v USA. Rudé právo. 20. 7. 1967, roč. 47, č. 198, s. 1.
Nové rasové nepokoje na různých místech USA. Rovněž se objevují akce příslušníků Kukluxklanu proti černocho.

(ČTK). Rasové nepokoje v Cairu. Rudé právo. 21. 7. 1967, roč. 47, č. 199, s. 1.
Pět desítek příslušníků národní gardy přijelo do Cairu (Illinois), kde asi stovka nezaměstnaných černošských mladíků vyvolala výtržnosti. V Plainfieldu před dvěma dny opět vypukly nepokoje v černošské čtvrti.

(ČTK). Konference o „černé moci“ v USA. Rasové nepokoje v dalších místech. Rudé právo. 22. 7. 1967, roč. 47, č. 200, s. 1.

V Newarku zahájena čtyřdenní neveřejná konference o „černé moci“, jejímž cílem je prozkoumat způsoby, jimiž by bylo možno uplatnit „černou moc“ v boji za zlepšení životních podmínek amerických černocho. Prezident Johnson nemůže počítat s hlasy od černošských voličů v nadcházejících volbách v roce 1968. V Cairu (Illinois) černoši předložili městské radě požadavek na provedení desegregace ve městě.

(ČTK). Střelba do černocho v USA. Rasové nepokoje i v Minneapolisu. Rudé právo. 23. 7. 1967, roč. 47, č. 201, s. 1.

Město Minneapolis (Minnesota) postihly nepokoje poté, co majitel baru postřelil černocho, což rozžutřilo davy černocho, kteří házeli zápalné láhve a vyvolali na 30 požárů. Policie na výtržníky střelila. Rasové bouře ve městě Engelwood. Vedoucí představitelé „černé moci“, kteří zasedají v Newarku, chtějí sesadit starostu za jeho postup při nepokojích.

(ČTK). Černošské nepokoje v Detroitu. Téměř tisíc lidí zraněno – přes 1000 zatčeno. Do Detroitu povolány tanky a vyhlášen výjimečný stav. Rudé právo. 25. 7. 1967, roč. 47, č. 203, s. 1.

V černošské čtvrti Detroitu probíhala demonstrace tisíců černocho po bitce mezi policií a černochoy. Rasové bouře si vyžádaly mrtvé a tisícovku raněných. Situace v městě je tragická: hmotné škody se vyšplhaly na 100 miliónů dolarů, lidé nesmí za tmy vycházet ven, ve městě se zastavila práce. Do města povolány tanky a národní garda a federální vojáci. Pokračování článku na straně sedm.

(bez signatury). Černošské nepokoje v Detroitu (pokračování ze str. 1). Rudé právo. 25. 7. 1967, roč. 47, č. 203, s. 7.

Další srážky policie a černocho v dalších městech různých států USA. Násilnosti jsou

podle novinářů důsledkem konference „černé moci“. Vyjmenovány požadavky usnesené na konferenci.

(ČTK). Detroit – ohnisko rasových bouří v USA. Dosavadní bilance: 23 mrtvých, přes 1000 raněných, 3000 osob zatčeno, 600 požárů ve městě. 5000 výsadkářů na pomoc policii. Nepokoje v dalších amerických městech. Ostrá kritika republikánů na adresu presidenta Johnsona.. Rudé právo. 26. 7. 1967, roč. 47, č. 204, s. 1.

Dvoudenní rasové bouře v Detroitu mají děsivé bilance. 5000 výsadkářů je připraveno pomoci více jak 10 000 policistů a národní gardě. Další velké nepokoje jsou v městech státu Ohio, kde černošští mladíci rabují a napadají obyvatele měst. Nepokoje pokračují též v Harlemu, kde dochází ke srážkám mezi černochoy a policií. Podobně jsou na tom i další státy USA. Pokračování článku na straně sedm.

(bez signatury). Detroit – ohnisko rasových bouří v USA (pokračování ze str. 1). Rudé právo. 26. 7. 1967, roč. 47, č. 204, s. 7.

Projev presidenta Johnsona v televizi: „Nebudeme trpět bezpráví, nebudeme trpět násilí.“ Vedoucí představitelé republikánské strany kritizovali presidenta, že se nedokáže s problémy vyrovnat. Americký kongres vyzván, aby ustavil senátní výbor, který by se snažil vyřešit situaci mezi černochoy a bělochoy.

(bez signatury). „Černý požár“ v řadě amerických měst. Rudé právo. 27. 7. 1967, roč. 47, č. 205, s. 1.

V Detroitu pokračuje střelba černochoů i bělochoů přesto, že velitel výsadkářů a národní gardy na tiskové konferenci prohlásil, že východní část města je bezpečná, západní část je pod kontrolou, ale stále nebezpečná. Se vzrůstajícím počtem mrtvých, raněných, nasazených vojáků i tanků je jasnější, že pro USA nejde o malou aféru. Článek nesmyslně v půlce věty rozdělen s odkazem na pokračování na straně sedm. Zpráva je poprvé doplněna fotografií s popisem „Detroit: Hořící domy ve 12. Ulici.“ Zdroj: ČTK – UPI.

(Jiří Hochman). „Černý požár“ v řadě amerických měst. (Pokračování ze str. 1). Rudé právo. 27. 7. 1967, roč. 47, č. 205, s. 7.

V Detroitu jsou nasazení vojáci i technika, která sem byla převelena z Vietnamu. Michigan se potýká s nedostatkem lidí z řad policie a národní gardy, které je potřeba k uklidnění rasových nepokojů. Připomenutí dalších států a měst, kde se potýkají s rasovými boji. Při řešení situace je patrné politické strategické kroky kvůli blížícím se prezidentským volbám v roce 1968.

(ČTK). Výzva černošských předáků. Rudé právo. 27. 7. 1967, roč. 47, č. 205, s. 7. Významní černošští představitelé hnutí za občanská práva vydali v NY výzvu k ukončení rasových nepokojů v USA, jelikož akorát škodí černochoům a jejich boji za občanská práva. Výzvu podepsal mj. M. L. King.

(ČTK). Zatčení Rapa Browna. Rudé právo. 27. 7. 1967, roč. 47, č. 205, s. 7.

FBI zatkla Rapa Browna (předseda studentského koordinačního výboru pro nenásilnou akci) a obvinila ho kvůli jeho projevu, ve kterém vyzýval k nepokojům a zhářství, ke kterým po té došlo. R. B. je považován za přívržence „černé moci“ v USA.

(Od našeho zpravodaje). Rasové nepokoje se šíří do dalších měst USA. Střelci na střechách Detroitu. Řinkot skla na hlavních třídách New Yorku. Bouře v dalších státech Unie. Rudé právo. 28. 7. 1967, roč. 47, č. 206, s. 1.

Rasový konflikt pokračuje v deseti velkých městech USA, přičemž nejhorší je situace

v Detroitu. Mezi mrtvými převažují černoši a dále trvají přestřelky mezi černochoy a ozbrojenými silami. Problémem jsou lidé bez domova (domovy jim byly vypáleny a vyrabovány během nepokojů). Černošští ostřelovači pálí po lidech v ulicích. Úřady se obávají nepokojů v hlavním městě Washingtonu, kde žije na půl milionu černochoů – nepokoje zde zatím nevypukly. Pokračování na straně sedm. Pod článkem umístěna fotografie s popiskem: „Podle posledních zpráv z Detroitu rasové bouře poněkud utichly; ve městě však dále řádí ostřelovači. Na telefotu ČTK – UPI je zachycen příslušník národní gardy, který jednoho z těchto střelců sestřelil z jeho postavení. Agentura hlásí, že jednotky nasazené proti černochoům užívají v boji proti ostřelovačům automatických pěchotních zbraní.“

(bez signatury). Rasové nepokoje se šíří do dalších měst USA. Guvernér státu Michigan: Nepokoje v podstatě skončily. (pokračování ze str. 1). Rudé právo. 28. 7. 1967, roč. 47, č. 206, s. 7.

Shrnutí situace v Detroitu a připomenutí bojů v minulosti. K rabujícím se přidala i bělošská chudina. V Michiganu boje téměř skončily, ale bude nutná přestavba města po stránce materiální, sociální a společenské. Rap Brown (zadržený FBI) byl propuštěn na kauci.

(rt). Rudé právo. 28. 7. 1967, roč. 47, č. 206, s. 7.

Obrázek mapy USA, na níž jsou vyznačena města, kde dochází k rasovým bouřím. Pod obrázkem uvedena čísla o počtu obyvatel USA (černých a bílých).

(ČTK). Johnson vyhlásil opatření proti rasovým bouřím. Vytvoří se poradní komise a občanské sbory. Nepokoje ve Philadelphii a v Albany. Rudé právo, 29. 7. 1967, roč. 47, č. 207, s. 1.

V televizním projevu prezident Johnson řekl, že nepokoje nemají co dělat s bojem za občanská práva černochoů, ale přiznal, že je nutná změna životních podmínek černochoů. Johnson oznámil vytvoření poradní komise, která bude zkoumat příčiny nepokojů a navrhopvat řešení. Článek opět přerušen uprostřed souvětí odkazem na pokračování na str. 7. Článek doplněn fotografií z Bronxu, kde vybuchl dům, a bylo zraněno 5 lidí a další se hledají v troskách domu. Do Bronxu se přesunuly rasové nepokoje. Zdroj foto: ČTK – UPI.

(bez signatury). Johnson vyhlásil opatření proti rasovým bouřím. (pokračování ze str. 1). Rudé právo. 29. 7. 1967, roč. 47, č. 207, s. 7.

Měly by být vytvořeny občanské sbory, jejichž členy budou mladí lidé, kteří nemohou najít práci a účastní se rasových výtržností. FBI vydala příručku pro policisty s radami, jak si počínat při zákrocích při rasových nepokojích. Jinak se rasové nepokoje pomalu uklidňují, když k menším bouřím dochází ještě na mnoha místech USA.

(ČTK). Rasové bouře v USA krvavě potlačeny. Detroit po bitvě. Zasedání zvláštní komise. Rudé právo. 30. 7. 1967, roč. 47, č. 208, s. 11.

Menší výtržnosti s rasovým podtextem probíhají na několika místech USA. V Detroitu se situace uklidnila. Guvernér Detroitu chce, aby prezident vyhlásil město za postiženou oblast, aby mělo město šanci na finanční pomoc vlády na zrekonstruování města. Sešla se poradní komise, která má prezidentovi přinést doporučení, jak zabránit rasovým nepokojům. Bilance nepokojů v USA.

Příloha č. 3

Rešerše článků kontextově vázaných k rasovým nepokojům v USA
(srpen 1967)

(ČTK). Pokračování horkého léta. Přestřelky v Milwaukee. Rudé právo. 1. 8. 1967, roč. 47, č. 210, s. 1.

Na americké půdě opět došlo k menším rasovým potyčkám, při nichž musela být narychlo povolána národní garda. Došlo k přestřelkám, ale nikdo nebyl zabit.

(ČTK). „Horké léto“ v USA trvá. Plenění ve Washingtonu. Rudé právo. 2. 8. 1967, roč. 47, č. 211, s. 1.

Rasové nepokoje dorazily do hlavního města Washingtonu. Výtržnosti probíhaly blízko Bílého domu. Boje ukončila policie a dešť. V Milwaukee ještě není klid, zasahuje policie i národní garda. Nejsou hlášeni mrtví, jen zatčení černoši.

(ČTK). Rasové nepokoje v dalších městech USA. FBI nemá důkazy o „černošském spiknutí“. Rudé právo. 3. 8. 1967, roč. 47, č. 212, s. 7.

Nové rasové nepokoje (výtržnosti, rabování, střety policie a černochoů, ale i výtržnosti bělochů, ostřelovači v ulicích) hlásí další města USA: Providence, Wyadanch, Milwaukee. Naopak Detroit hlásí uklidnění situace a stahování vojenských sil z města. FBI nemá důkazy, že by v pozadí nepokojů bylo černošské spiknutí.

(ČTK). Další černoši zastřeleni v USA. Rudé právo. 4. 8. 1967, roč. 47, č. 213, s. 7.

V Milwaukee zastřelil policista černochoa, který údajně prchal z místa činu (měl zapálit obchod). Další střety proběhly v Providence, kde bylo zraněno 30 osob. V Chicagu zastřelil běloch černochoa, což vyvolalo nepokoje, které policie rychle dostala pod kontrolu. Článek fotografií zakrváceného černochoa. Fotografie převzalo Rudé právo od západoněmeckého časopisu Stern. Pod fotografií shrnuta bilance obětí a škod z nepokojů v Newarku.

(ČTK). Rasové bouře v USA nejsou spiknutím. Rudé právo. 5. 8. 1967, roč. 47, č. 214, s. 7.

Zvláštní pověřenec prezidenta potvrdil novinářům, že za rasovými nepokoji v Detroitu nebylo žádné spiknutí.

(ČTK). Rasové nepokoje v Kansasu. Rudé právo. 6. 8. 1967, roč. 47, č. 215, s. 11.

V kansaském městě Wichitě propukly rasové nepokoje. Střetla se policie s černochoy. Několik osob bylo zraněno a zatčeno.

(ČTK). Kennedy a Dirksen: Dozvuky rasových bouří napřesrok o volbách. Rudé právo. 8. 8. 1967, roč. 47, č. 217, s. 1.

Boje v amerických městech budou hlavním tématem volební kampaně v roce 1968. Kennedy: „Je stále těžší vést válku ve Vietnamu a zároveň válku proti chudobě.“ Brown (předseda Studentského koordinačního výboru pro nenásilné akce) vyzval stovky černochoů, aby se ozbrojili proti „bělošskému spiknutí“. 2 policisté z Detroitu byli obviněni z vraždy tří mladých černochoů.

(ap). Strach z „černé síly“. Rudé právo. 9. 8. 1967, roč. 47, č. 218, s. 7.

Úřady v USA mají strach z hnutí černochoů proti bílé nadvládě. Vyplývá to z rasových nepokojů a akcí vlády proti černochoům. Ta teď zakázala vůdci hnutí Black Power cestování do zahraničí.

(ČTK). Po rasových bouřích v USA. Vrahové v uniformě propuštěni.

Protičernošský zákon v Kongresu. Rudé právo. 10. 8. 1967, roč. 47, č. 219, s. 7.

V Detroitu propuštěni dva policisté zadržení kvůli zabití dvou černochoů. Propuštěni byli i černošští mladíci obvinění ze zabití policisty. V Kongresu schválen zákon o potírání zločinnosti, který bude mít negativní dopad na černošská hnutí. Článek obsahuje i konstatování, že výtržnosti s rasovým podtextem poškodily ve světě prestiž USA.

(ČTK). Opět rasové incidenty v USA. Rudé právo. 13. 8. 1967, roč. 47, č. 222, s. 11.

Na newyorském předměstí se střetla policie s černochoy. Výtržnosti v ulicích vypukly po demonstraci asi 250 černochoů, kteří protestovali proti aroganci bílých obchodníků vůči černošským zákazníkům. Rozhořčení černošští demonstranti napadli dokonce člena černošské organizace Kongres za rasovou rovnoprávnost, který výtržnosti odsuzoval.

(ČTK). Rasové nepokoje v USA na běžícím pásu. R. Kennedy zdůrazňuje sociální příčiny černošského problému. Rudé právo. 15. 8. 1967, roč. 47, č. 224, s. 1.

Protestní demonstrací ve městě Hammond (stát Louisiana) pokračuje celkem desetidenní pochod bojovníků za občanská práva černochoů, kteří protestují proti rasové diskriminaci. Výtržnosti po demonstraci vyprovokovali běloši. Ve čtvrti Watts v Los Angeles se konaly vzpomínkové akce k dvouletému výročí rasových nepokojů, při nichž zemřelo mnoho černochoů. V interview pro francouzský týdeník R. Kennedy (senátor a bratr zavražděného prezidenta) připomněl nutnost řešení sociální situace černochoů.

(ČTK). Rasové nepokoje v Holdenu. Pochod černochoů střediskem Kukluxklanu. Dr. Martin Luther King připravuje velkou protestní akci ve Washingtonu. Rudé právo. 17. 8. 1967, roč. 47, č. 226, s. 1.

Město Holden, kudy prochází protestní průvod černochoů proti rasové diskriminaci, se stalo místem střetu černochoů a bílých rasistů. V těchto dnech prochází průvod oblastí známou jako středisko Kukluxklanu. M. L. King oznámil záměr uspořádat velkou demonstraci ve Washingtonu.

(ČTK). Rasové nepokoje v USA neustávají. Komédie s návrhem protirasistického zákona v Kongresu USA. Rudé právo. 18. 8. 1967, roč. 47, č. 227, s. 1.

Účastníci protestního pochodu byli napadeni bílými rasisty. Policie doprovázející pochod ihned zasáhla. Rasové potyčky hlášeny i z dalších měst. V New Yorku se na konferenci projednávaly problémy rasových nepokojů. Sněmovna reprezentantů schválila další návrh zákona o občanských právech, který by dával stejná práva černochoům i bělochům.

(ČTK). Další rasové bouře v USA. Rudé právo. 21. 8. 1967, roč. 47, č. 230, s. 1.

Během dalších výtržností ve státě Connecticut zatkla policie více než 40 osob, které rozbíjely obchody a zapálily dům. Desítky lidí zraněna. Policie musela chránit zasahující hasiče.

(ČTK). Pochod černochoů v Louisianě. Rudé právo. 21. 8. 1967, roč. 47, č. 230, s. 1.

V městě Baton Rouge pokojně skončil 170kilometrový pochod černochoů proti rasové diskriminaci.

(ČTK). Po dvou nocích nepokojů. Rudé právo. 22. 8. 1967, roč. 47, č. 231, s. 7.

Starosta města New Haven, kde dva dny extremističtí černoši zakládají požáry, požádal policii, aby byla v plné pohotovosti. Došlo k zatčení stovky černochoů.

